



BILDANDE AV NATURRESERVATET JÄRNSKOGSFJÄLLET, EDA OCH ÅRJÄNGS KOMMUNER

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen Järnskogsfjället som naturreservat. Det aktuella området, vars exakta gränser fastställs vid en inmätning av Lantmäteriet, avgränsas med den svarta heldragna linjen på kartan i bilaga 1.

Syfte med reservatet

Naturreservatet Järnskogsfjället bildas med syftet att:

- bevara och återskapa den värdefulla livsmiljön boreal naturskog, särskilt lövsuccessioner och lövrika barrskogar
- bevara och öka mängden viktiga strukturer som exempelvis död ved och gamla grovbarkiga löv- och barrträd
- bevara och gynna typiska växter och djur, däribland fågelarterna tretåig hackspett och tjäder, insekten större flatbagge och mossarterna grön sköldmossa och vedtrappmossa
- friluftsliv ska kunna bedrivas i hela naturreservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets livsmiljöer och arter

Syftet uppnås genom att inget skogsbruk bedrivs i området och att området tillgängliggörs för friluftslivet. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet samt den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.



A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
2. bedriva täkt och annan verksamhet som förändrar områdets ytformer som att schakta, tippa, gräva, dika eller anordna upplag
3. dra fram mark- eller luftledning
4. uppföra stängsel eller annan hägnad
5. uppföra byggnad, mast, antenn eller annan anläggning
6. bedriva markförbättringsåtgärd som kalkning eller gödsling
7. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel
8. utan Länsstyrelsens tillstånd bedriva viltvårdande åtgärder eller utfodring

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. gränsmarkering av reservatets yttergränser
2. anläggande av parkeringsplats
3. uppsättande av informationstavla
4. anläggande, utmärkning och underhållande av led
5. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen
6. undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt):

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. samla in ryggradslösa djur, tex skalbaggar, snäckor och fjärilar
2. samla in mossor, lavar och vedsvampar
3. skada eller ta bort död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
4. utan länsstyrelsens tillstånd i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra vetenskapliga eller andra undersökningar
5. framföra fordon
6. elda annat än på anvisad plats
7. medföra ej kopplad hund

Punkterna A1, C3 och A2 utgör inte hinder för underhåll och reparation av befintliga vägar vid områdets gräns i öster och genom sydöstra hörnet (allmän väg samt samfärdig väg Järnskogs-Fjäll GA:1) under förutsättning att ingen död ved lämnar reservatet. Punkterna A1 och C3 utgör inte heller hinder för ägaren till Järnskogs-Fjäll 1:61 att underhålla befintlig traktorsväg inom reservatets västra del (se beslutskarta), under förutsättning att ingen död ved lämnar reservatet.



Punkten A3 utgör inte hinder för ägaren till Järnskogs-Fjäll 1:61 att använda och underhålla befintlig vattenledning från Hornabbortjärnet.

Punkten A6 utgör inget hinder mot sjökalkning i sjön Stora Ryven.

Föreskrifterna A1 respektive C3 utgör inte hinder för passröjning under förutsättning att inte naturvärden påverkas negativt och att åtgärden årligen sker i samråd med reservatsförvaltaren

Föreskriften C5 utgör inte hinder för:

- terrängtransport av fällt vilt enligt terrängkörningsförfordningen (1975:594 1§) under förutsättning att spårbildning inte sker. Detta förutsätter att fordon med lågt marktryck används och att lämpligt körstråk för uttransport väljs
- fordonstrafik på befintlig allmän väg och samfälld skogsbilväg (Järnskogs-Fjäll GA:1) i östra delen
- ägaren till Järnskogs-Fjäll 1:61 att använda traktor med lågt marktryck, alternativt s.k. fyrehjuling för genomfart för löpande skötsel (röjning, borttagande av vindfällen etc.) av ett ca 5 ha stort markområde på fastigheten. När det gäller avverkning av skogen så skall transporter till och från området ske på egen ägd mark utanför reservatet

Föreskriften C7 utgör inte hinder för att bedriva jakt med hund.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen samt undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för enskilda arter.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamling. Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller dessa föreskrifter omedelbart efter ikraftträdande, även om de överklagas.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den i bilaga 4 redovisade skötselplanen för naturreservatet.



Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Järnskogs-Fjället
Län	Värmland
Kommun	Eda kommun, Årjängs kommun
N2000-beteckning	-
Lägesbeskrivning	9 km väster om Koppom i Eda Kommun
Församling/Socken	Järnskog i Eda kommun, Östervallskog i Årjängs kommun
Topografisk karta	11B NO
Ekonomisk karta	11B5g, 11B5h
Naturgeografisk region	Kuperad sydlig boreal
Kulturgeografisk region	Värmlands och Dalslands dalbygder
Fastighetsknutna rättigheter som reservatet berör	Rätt för ägaren till Järnskogs-Fjäll 1:61 att ha vattenledning från Hornabbortjärnet, liten brygga i samma tjärn för skötsel av vattenledningen samt rätt att nyttja och underhålla befintlig traktorväg väster- sydväst om Hornabbortjärnet för löpande skötsel av skog utanför reservatsgränsen. Stora Ryvens samfällighetsförening, vägsamfällighet Järnskogs-Fjäll GA:1 Vägsamfällighet Norra Ivarsbyn GA:3
Fastigheter	Bottner 1:96 (hela fastigheten, ägd av staten), Järnskogs-Fjäll 1:108 (hela fastigheten, ägd av staten), Järnskogs-Fjäll 1:61 (del av, privatägd)
Areal	251,5 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen Värmland

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

Under Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering avgränsades 14 nyckelbiotoper och sju naturvärdesobjekt i det aktuella området vid Stora Ryven. Våren 2002 kontaktades Länsstyrelsen av Skogsstyrelsen angående en avverkning i området. Länsstyrelsen besökte området och fann värdena vara så stora att de föranledde Länsstyrelsen att initiera en utredning om eventuell reservatsbildning. I oktober 2002 skickades informationsbrev med utredningsområde ut till alla markägarna. Efter kompletterande inventeringar i fält och samråd med Naturvårdsverket beslutade länsstyrelsen att områdets naturkvaliteter borde bevaras genom bildande av naturreservat. Efter sedvanliga värderingar och förhandlingar har Staten genom



Naturvårdsverket inköpt respektive tecknat intrångsavtal för alla ingående delar, det sista undertecknat i juli 2007.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

Från Årjängs kommun, Eda kommun och SGU inkom yttranden med innebörden inga erinringar. Vägverket inkom med önskemål att gränsen för naturreservatet justeras till ett avstånd på 12 meter från länsväg 611, så att föreskrifterna inte hindrar drift och underhåll av vägen.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Undantag från reservatsföreskrifterna tillåter nyttjande, drift och underhåll av länsväg 611. Länsstyrelsen anser därför att Vägverkets önskemål är uppfyllda utan att ändra reservatsgränsen.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING

Beskrivning av omgivande landskap och reservatet

Naturreservatet Järnskogsfjället ligger i en av länets mest värdefulla lövskogsrika trakter runt Skårsjöälven. Landskapet innehåller stort antal och areal nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt med lövrik skog. Skogsvårdsstyrelsen prioriterar området och har skrivit ett flertal biotopskydd och naturvårdsavtal på strandlövskog och lövrika bestånd här. Det finns många naturreservat och blivande sådana i området; inom en omkrets av två mil finns det sju befintliga reservat och tre under bildning. Det närmaste befintliga är Påterudsskogen, det närmaste blivande är Gatefjället.

Reservatsförslaget Stora Ryven på 250 hektar är ett varierat, dramatiskt kuperat landskapsavsnitt på 220 – 300 meter över havet, och består av en höjdrygg i nord-sydlig riktning med kraftiga branter både åt öster och väster och inne i området, samt i sydost västkanten av ytterligare ett höjdparti. Skogen består av stora arealer brandpräglade hållmarker med undertryckt, senvuxen gran, branter rika på lövträd (främst asp), granskogar med ställvis stort inslag av grova lövträd, i bäckdråg långsträckta klibbalsumpskogar och flera sjöar, tjärnar och myrar. Största delen av det föreslagna reservatsområdets skogsbestånd har beståndsåldrar mellan 100 och 155 år (enligt ÖSI). Flera små bestånd inom området har avverkats på senare tid och hyser nu ungskog av främst gran med mycket stort inslag av löv, varav stora delar ung asp och på vissa ställen rika bestånd av skogslind. Dessa bestånd är utmärkta utvecklingsmarker, liksom de granskogsbestånd som är mer städade och inte innehåller särskilt mycket löv.

Inom det område som föreslås som naturreservat har hittills sjutton nyckelbiotoper och sju naturvärdesobjekt avgränsats, med sammanlagd yta på 40,0 och 79,4 ha, respektive. Ett antal sumpskogsobjekt ryms också inom området. Området är viktigt för tjäder och flera hackspettsarter förekommer, bland annat den hotade tretåiga hackspetten. Mossor på lodytor har specialinventerats och flera sällsynta arter har påvisats.

Motiv till skydd



Stora Ryven ligger i en trakt med hög andel värdefull natur vilket speglas i den höga andelen nyckelbiotoper i landskapet. Enligt naturvårdsbiologiska rön ger en högre koncentration av lämpligt habitat arterna en större chans till långsiktig överlevnad. Lövträd är en bristvara i dagens skogslandskap och Stora Ryven har ett stort antal nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt med lövrik skog, dessutom ligger reservatsförslaget inom länets lövplan. Området är kuperat och hyser en rik mosaik av naturtyper, det finns bl.a. klibbalsumpskogar, brandpräglade hållmarker och naturskogsartad granskog.

Många arter hotas av det moderna skogsbruket. Större virkesuttag, bortstädning av vindfällan och döende träd osv, dvs normalt skogsbruk enligt Skogsvårdslagen, skulle medföra både minskning av antalet och geografisk utglesning av viktiga livsmiljöer och sannolikt också uppsplittring av området med större genomblåsning och uttorkning till följd.

Området är viktigt för mångfalden av lavar, mossor, svampar, insekter och fåglar. Inom reservatsförslaget har hittills observerats 14 rödlistade arter samt ett stort antal signalarter. Flera av de sällsynta arter som finns i området är också beroende av en hög och jämn luftfuktighet. Genom reservatsbildning ges förutsättning att bevara de livsmiljöer som de här arterna är beroende av samt ges möjlighet att utföra de skötselåtgärder som krävs för att området även i fortsättningen skall hysa dessa arter. I området finns sammanhängande skogliga bestånd och flera partier med likartad miljö i olika delar vilket ger populationer av sällsynta och hotade arter möjlighet att sprida sig till andra delar av reservatet med lämpliga livsmiljöer. Som naturreservat kommer området också att skötas med syfte att vara tillgängligt för allmänheten. Genom planerade anläggningar utvecklas attraktiva marker för det rörliga friluftslivet.

Länsstyrelsen gör bedömningen att detta är ett mycket skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan säkerställas genom att det undantages från skogsbruk och arbetsföretag som påverkar mark, flora och fauna.

Överensstämmelse med planer, internationella åtaganden, miljö kvalitetsmål m.m.

Bildandet av naturreservatet Järnskogsfjället är en del i Länsstyrelsens arbete med att uppnå delmål 1 inom miljö kvalitetsmålet "Levande skogar" samt är del i arbetet med miljö kvalitetsmålet "Ett rikt växt- och djurliv". Beslutet följer även nationella och regionala riktlinjer för prioritering vid naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden.

Beslutet bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt godtagbar användning av mark- och vattenresurserna enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken. Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen, enligt den information Länsstyrelsen fått av Sveriges geologiska undersökning (SGU).



Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

Upplysningar

Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. Särskild tillsynsman anlitas. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom området är till för att stärka den biologiska mångfalden ska vindfällan och stormskadad skog lämnas. Efter bildandet av naturreservat omfattas området inte av bestämmelserna i skogsvårdslagen (se 4 § skogsvårdslagen). Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit byrådirektör Anita Andersson. I den slutliga handläggningen har även deltagit miljörättsjurist Karin Sjöberg och antikvarie Fredrik Berg.



Eva Eriksson



Anita Andersson



Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Områdesbeskrivning
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar



Sändlista

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM

Boverket, Box 534, 371 23 KARLSKRONA

Vägverket Region Väst, 405 33 GÖTEBORG delg.

Stora Ryvens samfällighetsförening, c/o Stefan Halvarsson, Fjäll Lövåsen, 670 41 KOPPOM delg.

Nils-Olov Nilsson, Isopvägen 15, 653 51 KARLSTAD delg.

Ivarsbyns vvo, att. Magnus Alfredsson, Skarbol, 670 10 TÖCKSFORS delg.

Fjäll vvo, att. Gunnar Eriksson, Fjäll, 670 41 KOPPOM delg.

Vadjungens fvof, c/o Gert Bergkvist, Remjäng Björkliden, 670 41 KOPPOM delg.

Östervallskogs fvof, c/o Conny Haglund, Rommenäs 4, 670 10 TÖCKSFORS delg.

Skogsstyrelsen Region Svea, Box 387, 651 09 KARLSTAD

Skogsstyrelsen Arvikakontoret, att. Jeanette Fahlstad, Korpralsvägen 2, 671 34 ARVIKA

Sveriges geologiska undersökning, Box 670, 751 28 UPPSALA

Eda kommun, Box 66, 673 22 CHARLOTTENBERG

Årjängs kommun, Box 906, 672 29 ÅRJÄNG

Andersson, Waino, Fjäll Arstugan, 670 41 KOPPOM

Högdahl, Dagmar, N Beted, 670 41 KOPPOM

Augustsson, Aina, Tångeberg Björkebo, 670 20 GLAVA

Norén, Sven-Erik, Ängsv 3, 672 32 ÅRJÄNG

Norén Harry, Saxebyn Saxerud, 670 41 KOPPOM

Moberg, Mally, Remjäng Nolhagen, 670 41 KOPPOM

Moberg, Rune, Remjäng Nolhagen, 670 41 KOPPOM

Andersson, Gert-Ove, Rågvägen 9, 655 91 KARLSTAD

Levin, Mats, Morast Högåsen, 673 92 CHARLOTTENBERG

Henrysson, Berit, Beted Furulund, 670 41 KOPPOM

Axelsson, Kristina, Bottner Tomta 2, 670 10 TÖCKSFORS

Axelsson, Björn, Bottner Tomta 2, 670 10 TÖCKSFORS

Kontra, Odd, Dingtorp 3, NO-1892 DEGERNES, NORGE

Olausson, Sven, Åkervägen 20, 670 10 TÖCKSFORS

Oleniusson, Anita, Mosstakan 10, 670 41 KOPPOM

Myrell, Erna, Koppomsvägen 41, 670 41 KOPPOM



Myrell, Tommy, c/o Erna Myrell, Koppomsvägen 41, 670 41 KOPPOM

Andersson, Bengt Arne, Koppomsvägen 41, 670 41 KOPPOM

Park Andersson, Eva, Bottner Tomta 1, 670 10 TÖCKSFORS

Andersson, Ulf, Bottner Väststuga, 670 10 TÖCKSFORS

Eriksson, Conny, Boviken Sätra, 670 10 TÖCKSFORS

Fredriksson, Laila, Bottner Sydstugan, 670 10 TÖCKSFORS

Fredriksson, Lena, Hån Sandmon 11, 670 10 TÖCKSFORS

Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD

Wermlands Ornitologiska Förening, c/o Björn Arvidsson, Lignellsgatan 3A, 654 63
KARLSTAD

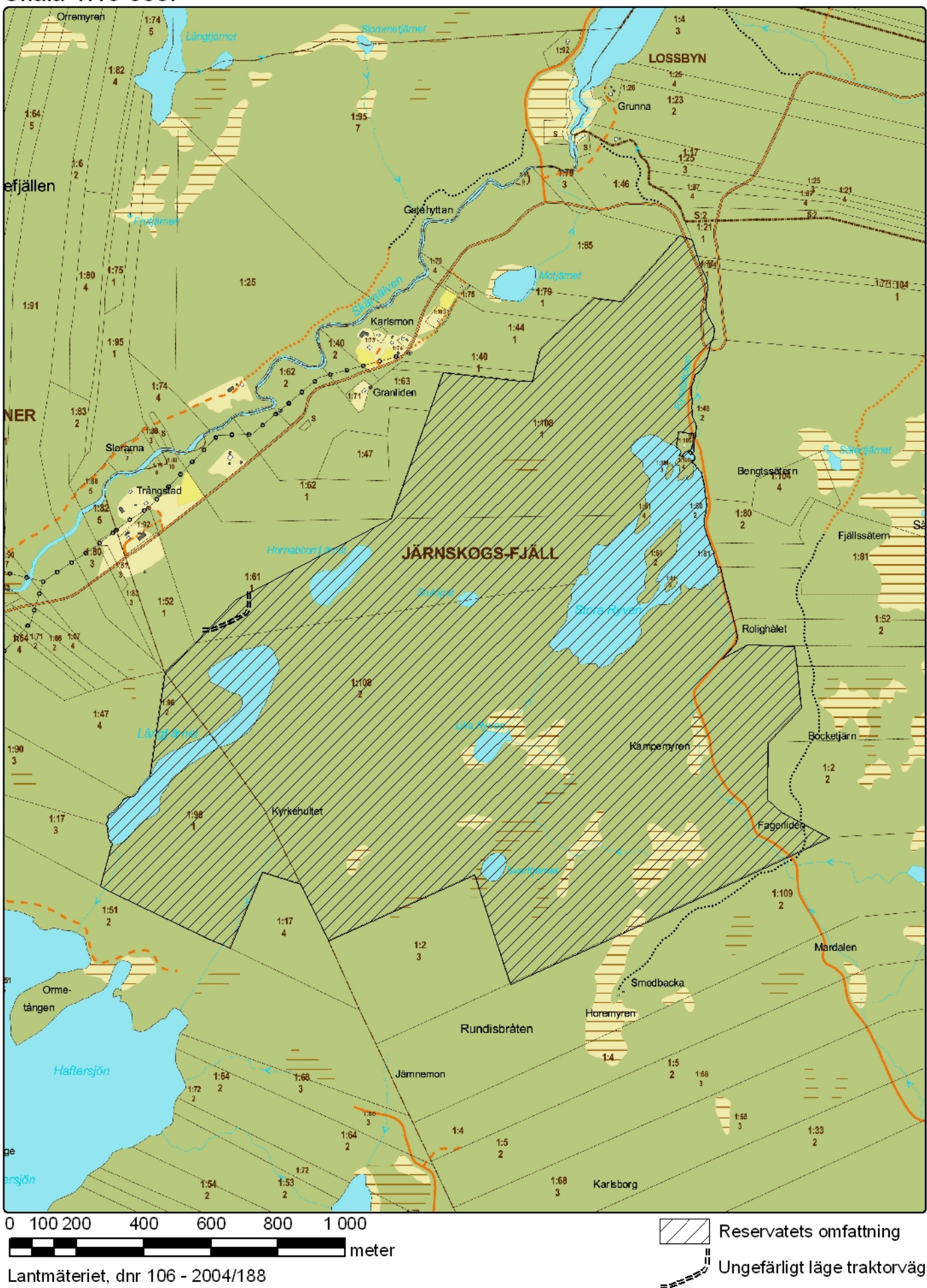
Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39 A,
671 51 ARVIKA

Värmlands läns jaktvårdsförbund, Box 65, 660 60 MOLKOM

LRF, Länsförbundet i Värmlands län, Köpmannagatan 2^{4 tr}, 652 26 Karlstad

Samhällsbyggnad

Lantbruksstöd



Bilaga 2. Naturreservatet Järnskögsfjället
Eda och Ärjängs kommuner
Översiktskarta 2009-xx-xx.
Skala 1:50 000.

Dnr 511-12442-02



Järnskogsfjället



–lövrikt och kuperat landskap på gränsen mellan Eda och Årjängs kommuner–

Inledning

Området Järnskogsfjället ligger väster om Koppom i Eda och Årjängs kommuner, söder om Skårsjöälven nära norska gränsen. Landskapet innehåller stort antal och areal nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt med lövskogar och lövrik barrskog. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen prioriterar området i enlighet med länsstrategin (Länsstyrelsen 2007). Området Järnskogsfjället ingår i värdetrakt för skogstyperna *tallskog*, *barrblandskog*, *granskog* och *triviallövskog med ädellövsinslag*. Skogsstyrelsen har skrivit ett flertal beslut om biotopskydd och naturvårdsavtal på strandlövskog och lövrika bestånd här, medan Länsstyrelsen arbetar med reservatsbildning (se bild 1).

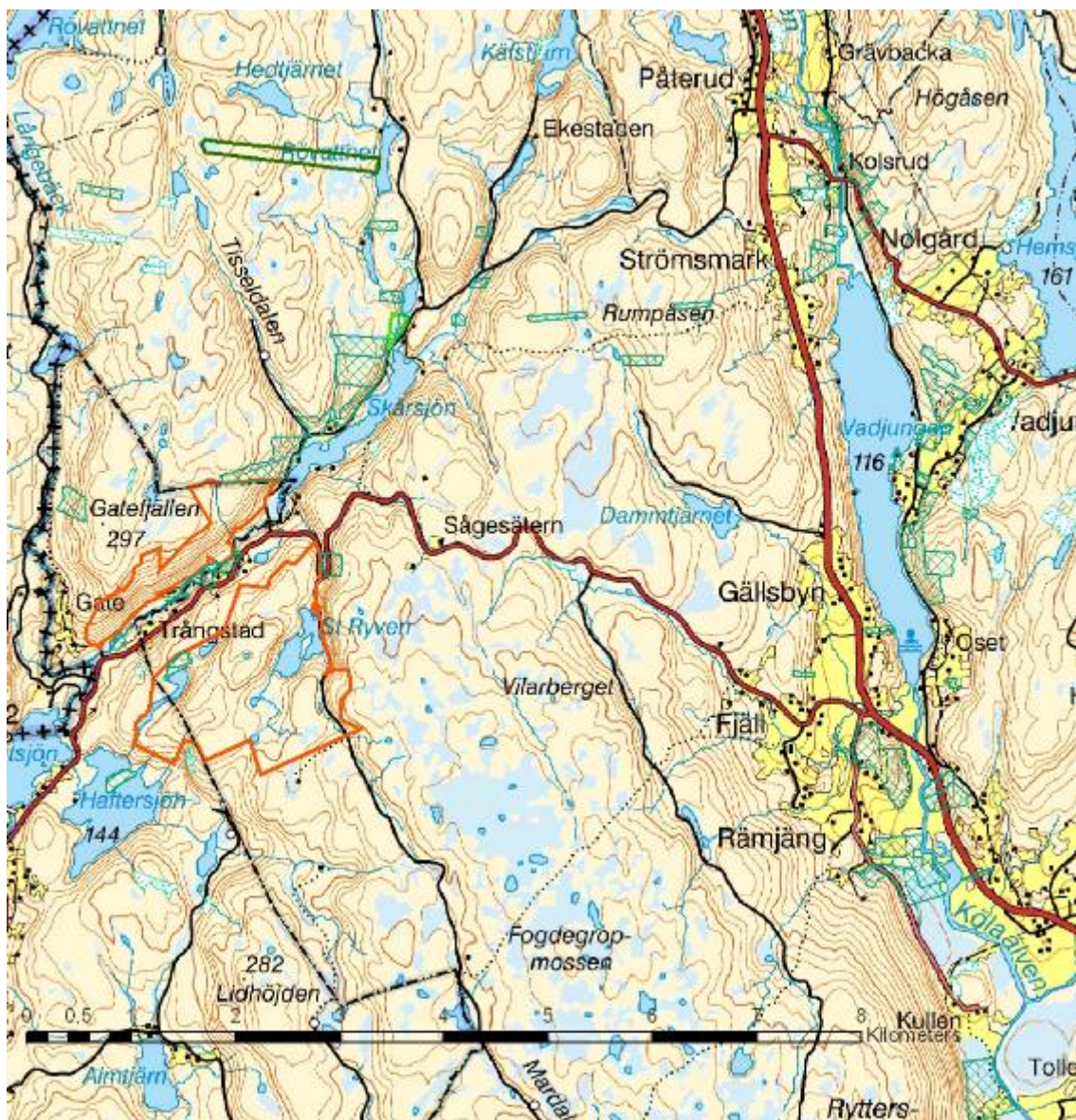


Bild 1. Läge för Järnskogsfjällets och det blivande Gatefjällets naturreservat (röda gränser; Järnskogsfjället är det östra/södra området), Påterudsskogens naturreservat (grön gräns) samt Skogsstyrelsens biotopskydd och naturvårdsavtal (prickraster respektive rutraster).



Bild 2. Nyckelbiotops- och sumpskogsinventeringarnas objekt i området kring Stora Ryven/ Skårsjöälven (naturreservatet Järnskögsfjället markerat). Kommungräns grön linje; i väster Årjängs kommun, i öster Eda.

Järnskögsfjället är ett varierat, kuperat landskapsavsnitt på 220 – 300 möh, och består av en höjdrygg i nord-sydlig riktning med kraftiga branter både åt öster och väster och inne i området, samt i sydost västbranten av ytterligare ett höjdparti. Reservatet har en yta på knappt 252 hektar och har avgränsats runt en förtätning av nyckelbiotopsinventeringens objekt, samt innehåller också flera sumpskogsobjekt. Hela området ligger på småskogsbrukets mark.

Skogen i reservatet består av stora arealer brandpräglade hållmarker med undertryckt, senvuxen gran; branter rika på lövträd (främst asp); frodiga granskogar med ställvis stort inslag av grova lövträd; i bäckdråg och sprickdalar finns långsträckta klubbals- och andra sumpskogar. I området finns också flera sjöar, tjärnar och myrar. Största delen av det föreslagna reservatsområdets skogsbestånd har beståndsåldrar mellan 100 och 150 år. Flera små bestånd inom området har avverkats på senare tid och hyser nu ungskog av främst gran med stort till mycket stort inslag av löv, varav stora delar ung asp. Dessa bestånd är utmärkta utvecklingsmarker, liksom de granskogsbestånd som är mer städade och inte innehåller särskilt mycket löv.

Ett par hundra meter öster om sjön Stora Ryven ligger Bengtssäteren och Fjällssäteren, två fåbodmarker som klassas som fornminnesområden. Vid tiden för hembygds-kartan (häradsekonomiska kartan, 1883-95) fanns byggnader på båda sätrarna och de var sannolikt fullt aktiva. Ett antal stigar korsade då reservatsområdet, dels ett par stigar från sätrarna som löpte norr om Stora Ryven till gårdarna invid Skårsjöälven, dels en stig genom södra delen av området, österifrån via sydspetsen på Svarttjärn och vidare söderut mot Haftersjöns östra strand. Sannolikt nyttjades skogarna som betesmarker; många bestånd i området är påverkade av basiska mineral och är följaktligen mycket frodiga.

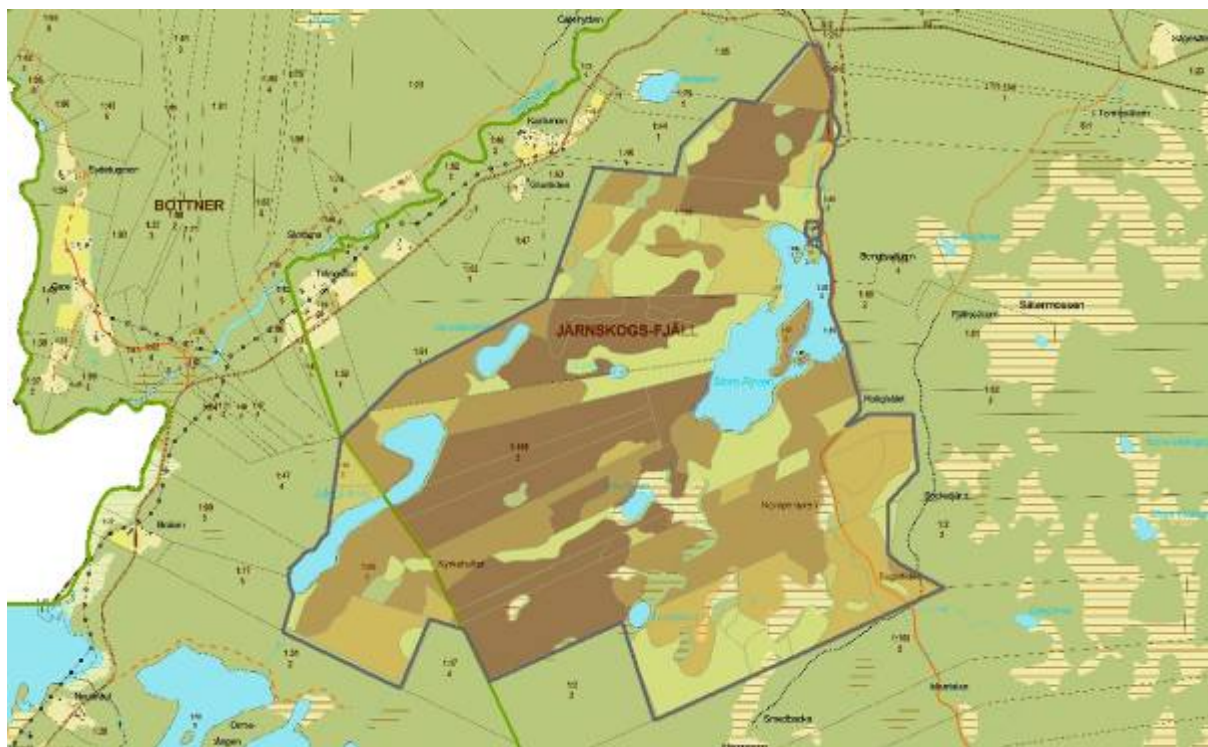


Bild 3. Åldersfördelningen i reservatet, ju mörkare färg desto äldre beståndsålder (beståndsåldrar från värderingsdata 2004; intervaller 10-25, 25-50, 50-100, 100-130 samt 130-150 år).

Naturtyper

En beräkning av naturtypsarealer har gjorts med vegetationskartan som grund. Av den totala ytan på 252 hektar utgörs 88% av skogar, 3% av myrmarker och 23% är vatten. Förekommande naturtyper redovisas i nedanstående tabell.

Naturtyp	Vegetationstyp	Yta (ha)
Barrskog – 221,4 ha; 88%	Hällmarkstallskog	119,6
	Frisk barrskog (inkl torr utan lav)	87,4
	Fuktig barrskog	12,6
	Våt barrskog / Sumpbarrskog	1,8
	Barrskogsmyr	5,2
Myr – 7,9 ha; 3,1%	Fastmattemyr (halvgräs-variant)	1,3
	Fastmattemyr (starr/ört-variant)	1,3
	Ristuvemyr	0,1
Vatten – 23,3 ha; 9,2%	Vatten	23,3
	Summa	252,6

Tabell 1. Vegetationstyper i Järnskogsfjällets naturreservat, beräknade från vegetationskartan över Värmlands län (2002). Summan avviker något från den som anges i beslutet pga olika underlagssiffror.

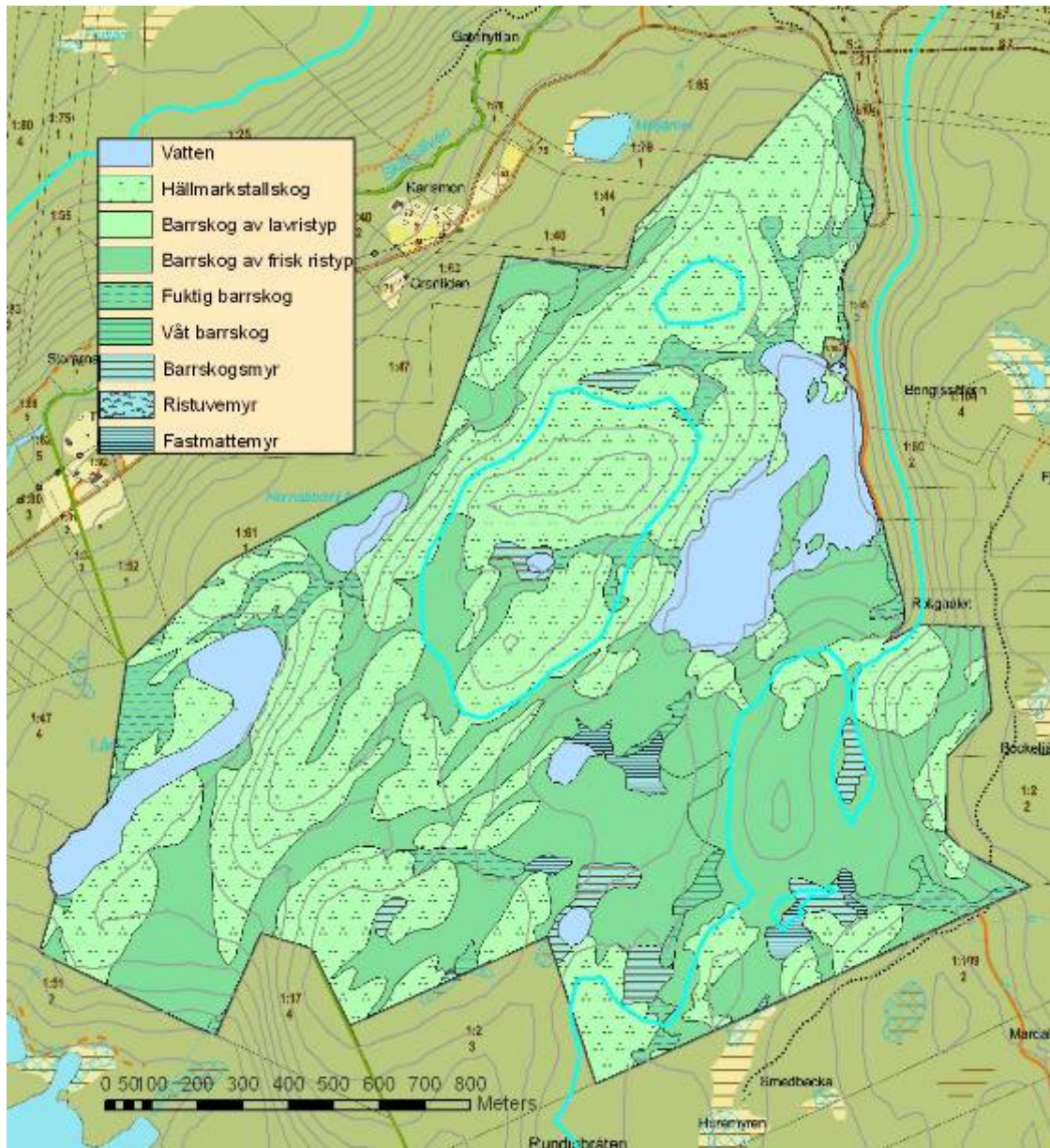


Bild 4. Vegetationstyper enligt vegetationskartan för Värmlands län (2002). Höjdkurvan för 250 meter är markerad blå.



Bild 5 tv. Vy över del av Skarsjöälvens dalgång med lövrika hyggen. Bilden tagen mot väster strax utanför gränsen till det föreslagna reservatet (2002). Bild 6 th. Gamla vägens fortsättning över Kampemyren inom reservatet (2009).

This is a detailed topographic map of the Järnskögs-fjäll area in Sweden. The map features brown contour lines indicating elevation, with numerical values such as 10, 15, 20, 25, 30, 31, 32, and 33. Several blue lakes are depicted, including Stora Ryven, Kyrkohultet, and Långvattnet. The map also shows various settlements and landmarks, such as Karlsmon, Granliden, and Kyrkohultet. A network of roads and trails is visible, along with a railway line. The map is oriented with North at the top.

- 6 -

Delområde 1, lövrik grannaturskog i sluttning med dalgångar, värdekärna



Bild 8. tv. En grupp barkborredödade torrgranar i nedre delen av sluttningen, delområde 1 (2009). Bild 9 th. Kliven sten, en vanlig bild efter skogsbrand. Området kring Stora Ryven är präglad av branddynamik (2009).

Västsluttning med mogen olikåldrig granskog, 70–100 år, med inslag av äldre träd och i stora delar betydande inslag av gammal grov asp och även vårtbjörk, rönn och gråal (lövandelar i största delen av området 15-25 %). I övre delarna av sluttningen dominerar blåbärsris, medan lägre delar och dalgången i södra delen av delområdet karakteriseras av lågörter som blåsippa, vitsippa, harsyra, i norra delen även högörter som trolldruva. Det nordligaste partiet är också högbonitetsskog (G28) som förutom högörtsinslaget hyser rikmarksmossor som mörk husmossa och kranshakmossa; denna del har också det lägsta lövinslaget, ca 10 %.

I delområdet finns spridd till ställvis rikligt med död ved, främst av gran men även lövträd. Den döende och döda veden hyser rikligt med insekter och mycket märken efter hackspettars födosök. En lodyta med fuktkrävande mossor finns i brantaste delen, med bland annat ett par arter fjädermossor.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Aspgelélav
Asphättemossa
Bårdlav
Garnlav
Grov fjädermossa
Grön sköldmossa (även på björkved)
Knärot
Korallblylav
Liljekonvalj
Lunglav
Mörk husmossa

Olvon
Platt fjädermossa
Rotticka
Skriftlav (på rönn)
Stekelbock
Stor aspticka
Stuplav
Svart trolldruva
Vedticka
Vedtrappmossa



Bild 10 tv. Stor aspticka har observerats på flera gamla aspar i delområdet (2009). Bild 11 th. Grön sköldmossa på död ved i delområdet (2002) . Delområde 1.

Delområde 2, tallåsar, delvis värdekärna

Gransluttningen övergår österut i ett talldominerat höjddparti, dessutom ingår i delområdet en liten tallås insprängd i granskogen. Ett litet bestånd med gammal naturskogsartad tallskog finns kvar (delområde 2A; inslag av tallar på runt 200 år och gammal senvuxen gran), medan resterande delar är ungsogar på 15-25 år (delområde 2B).

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering (2A), icke-Natura (2B; dessa kan beroende på skötsel ändå bli yngelmarker för raggbock).

Noterade arter:

Raggbock (gamla kläckhål)

Delområde 3, lövrik sumpskog, värdekärna



Bild 12 tv. Bäckan har svämmat över sina breddar till följd av bäververksamhet (2009). Bild 13 th. Mängder av döda granar vittnar om översvämningskänslighet och gnagskadorna på björk är många (2009).

Sydost om Stora Ryven finns ett sumpskogsparti kring bäcken som löper längs vägen från söder. Bäckan är tillrinnande och kommer från skog- och myrmarker sydost om reservatet. Nära utloppet i Stora Ryven är bäcken fördjupad men har genom idog bäverförsorg dämats nära stranden; längre söderut dominerar gran, varav en del äldre står på välutvecklade socklar. I sumpskogen är lövinslaget stort och nära stranden, i det mest bäverpåverkade partiet, har granarna dött och i området är också andelen död ved hög. Lövinslaget domineras av glasbjörk och klibbal, en stor del av björkarna har fällts av bäver under senare år eller har gnagskador. En del av området är av typen missnekärr.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövsumpskog

Noterade arter:

Bäver (spår)
Bronshjon (spår)
Gammelgranslav
Grön sköldmossa (på granlåga)
Mindre hackspett (noterad 2009)

Missne
Mörk husmossa
Rostfläck (på klibbal)



Bild 14 tv. Kärrartad del av sumpskogen med inslag av missne (2009). Bild 15 th. Den strandnära sumpskogen för några år sedan (2002).

Delområde 4, fuktpräglad grannaturskog i nordsluttning, värdekärna



Bild 16, tv. Miljöbild från östra delen av delområdet, en liten nordvänd sprickdal med arter som purpurmylia på den sura lodytan och knärot i mossmattan, båda är arter som kräver en stabil miljö (2009). Bild 17, th. Miljöbild från sydvästra delen av delområdet, med inslag av gamla träd och lövträd, särskilt asp (2009).

Väster om sumpskogen (delområde 3) finns ett relativt orört parti med gammal granskog, beståndsålder ca 130 år. Beståndet är nordvänt och slutet och ligger mot stranden av Stora Ryven, och utgör en stabil och fuktpräglad miljö. Granskogen har inslag av gammal grov asp och i högre belägna delar överståndare av tall. Inslaget av död ved varierar, det finns fläckar med torrträd och med gott om gammal, starkt nedbruten och yngre gran- och aspved. I den västligaste delen finns ett rikt dråg mot stranden, med en nordvänd lodyta med basiska mineral. I dråget växer grov gran, i sumpstråk klibbal; på marken kranshakmossa, harsyra, smultron, blåsippa och den för miljön karakteristiska rödgula trumpetetsvampen. Öster om dråget, längs stranden mittemot ön, höjer sig en liten bergknalle med medelålders tallskog, där granen kommit in. De delar av beståndet som innehåller högre andelar död ved har klassats som nyckelbiotop.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Aspgelélav (gammal asp)
Bitterticka
Blåsippa (i rikt dråg)
Bronshjon (spår)
Citronticka (på tallåga)
Fjälltaggsvamp (i rikt dråg)
Gammelgranslav
Grov fjädermossa (på basisk lodyta)
Korallblylav (gammal asp)
Knärot
Kranshakmossa (i rikt dråg)

Kruskalkmossa (på basisk lodyta)
Lunglav (gammal asp)
Purpurmylia (sur lodyta)
Rostfläck (på klibbal i rikt dråg)
Rödgul trumpetetsvamp (i rikt dråg)
Skogstrappmossa (gammal grov granved)
Sparvuggla (noterad 1997)
Större hackspett (2009)
Timmerticka (på tallåga)
Trolldruva (i rikt dråg)



Bild 18. Miljöbild från delområde 4 (2002).

Delområde 5, tallhöjd med lodyta, utsiktspunkt, utvecklingsmark



Bild 19 tv. Undertryckta granar i kanten av den annars talldominerade hällmarken (2002). Bild 20 th. Lövbestånd nedanför den nordvända branten mot Stora Ryven (2002).

Väster om delområde 4 ligger denna markanta höjd med ett nordvänt stup mot sjön Stora Ryvens strand. På lodytan växer koralllav och skuggblåslav och i branten finns gammal asp, nedanför står yngre aspkloner och rönn, blandat med yngre barrträd.

På höjden finns ett par partier med hällmarkstallskog. Här växer grovbarkiga medelålders tallar och undertryckt gran i ett bottenskikt av ljung, vitmossor och renlavar. Ett fåtal klenare granlågor och torrträd finns, med spår bland annat efter den för senvuxen gran så typiska arten bronsbjon.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga

Noterade arter:

Bronshjon (torrträd senvuxen gran)
Garnlav (senvuxen gran)
Koralllav (nordvänd lodyta mot sjön)

Vågbandad timmerbock
Skuggblåslav (nordvänd lodyta mot sjön)



Bild 21 tv. Vy över Stora Ryven från utsiktspunkten, mot väster (2009). Bild 22 th. Vy över Stora Ryven från utsiktspunkt, mot nnn (2009).

Delområde 6, granungskog, utvecklingsmark

Ungskogar av varierande bördighet och lövinslag, 10-30 årig grandominerat. Ställvis med fältskikt blåsippa, skogsvicker, smultron mm. De båda nordliga bitarna är sluttningsskogar och har god bonitet (G24) och 10% lövinslag (inte lövröjda). Den södra biten ligger högre (6C; bonitet T18) och innehåller starkt nerbetat aspuppslag (dessförinnan lövröjd).

Behöver skötsel!

Naturtyp Natura 2000: icke-Natura, målnaturtyp Västlig taiga lövblandad barrskog

Delområde 7, lövrik grandominerad barrnaturskog, värdekärna



Bild 23. Naturvärdena är väl på gång i den frodiga nordligaste delen av delområdet.

Naturskogar med beståndsåldrar 80 – 140 år, med rikt inslag av äldre träd. Största delen av området har ett lövinslag på 10-15 %, bestående främst av gammal grov vårtbjörk och asp; även asp- och rönttelningar förekommer. Inslaget av andra naturskogselement varierar. På flera håll finns lövrika sumpskogar med bland annat klibbal och mossrika lodytor. En gammal körväg går genom södra delen av delområdet i nordost – sydvästlig riktning; likadant en i norra delen, som fortsätter västerut runt Lilla Ryven och sedan söderut.

Det nordligaste stråket har lägre andel löv och är mer välstädat, men kommer snabbt att utveckla högre värden tack vare den frodiga skogstypen (se bild x). I fuktigare delar är skogen här av lågörttyp, grov och högvuxen granskog med inslag av harsyra, blåsippa, blodrot mm.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Aspgelélav
Blåsippa (dalgång i norra delen)
Bronshjon (torrträd senvuxen gran)
Garnlav (senvuxen gran)
Kattfotslav
Korallav
Korallblylav
Lunglav

Rävticka
Skinnlav
Skuggblåslav
Tjäder
Tretåig hackspett (observerad på olika håll i delområdet 2004)
Ullticka

Delområde 8, yngre barrblandskog, utvecklingsmark som bränningsobjekt

Ungskogar av varierande bördighet, 20-35 årig lika delar gran och tall, obetydligt lövinslag. Lämplig skötsel naturvårdsbränning.

Naturtyp Natura 2000: icke-Natura; målnaturtyp Västlig taiga

Noterade arter:

-

Delområde 9, myrtallskog, värdekärna

100-årig myrtallskog med inslag av björk, c 10 %.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Delområde 10, Våtmarker och sumpskogar söder om Stora Ryven, värdekärna



Bild 24 tv. Del av myren sydost om Lilla Ryven med unga klubbalsbuketter, typ blååteltkärr (2009). Foto 25 th. Klubbalsumpskog med inslag av björk och gran. I fältskiktet blååtelt (2002).

Norr, öster och sydväst om Lilla Ryven breder olika typer av våtmarker ut sig. Stora delar av våtmarkerna är trädbevuxna och kan närmast hänföras till sumpskogar. Den nordöstra delen av våtmarken är björkdominerad, medan klubbalen tar över söderut, särskilt i dråget kring bäcken söderut mot Svarttjärn. I den södra delen är myren av typen blååteltkärr, med inslag av kärrsilja och utfällningar av järnockra i laggen. Senvuxen gran och gammal sälj förekommer också.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering/ utvecklingsmark

Noterade arter:

Bronshjon (torrträd senvuxen gran)
Brunpudrad nållav (högstubbe björk)
Garnlav (senvuxen gran)

Grynig blåslav (på gran, klubbal)
Vedtrappmossa (på låga av tall)

Delområde 11, talldominerad barrblandskog, värdekärna



Bild 26 tv. Sumpskog i dråg sydväst om Lilla Ryven, löper nordostvänt mot sjön. Bild 27 th. Ost-sydostvänt sumpskog 300 m sydväst om Lilla Ryven (klassad som nyckelbiotop), mynnar österut i Svarttjärnmossen (båda 2009)

Talldominerade och brandpräglade bestånd med beståndsåldrar bortemot 140 år. Det östra beståndet innehåller 90% tall, medan det större västra håller ca 60% tall; lövinslaget i stort ligger på ca 10 %, främst som gammal grov asp. I delområdet finns många värdefulla strukturer som lodytor och flera sprickdalar med små vackra klubbalsumpskogar eller gungflymyr i bottarna och fuktiga mossrika lodytor mot kanterna.

I västra delen finns en nordvästvänt bergbrant med en grandominerad sumpskog nedanför. Här finns exempelvis norsk näverlav, som kräver en stabil miljö.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Blåsippa
Gammelgranslav
Garnlav
Glansfläck (i sumpskog)
Hällebräken
Kattfotslav
Korallblylav
Kruskalkmossa (nordvästvänt bergbrant)
Lunglav

Norsk näverlav (nordvästvänt bergbrant)
Platt fjädermossa (nordvästvänt bergbrant)
Rostfläck (i sumpskog)
Rödgul trumpetsvamp
Rörsvepemossa (i sumpskog)
Skuggblåslav
Stor aspticka
Tretåig hackspett (spår)
Västlig hakmossa



Bild 28 tv. Liten våtmark ca 500 m sydväst om Lilla Ryven, med klubbal, björk och gran; våtmarken mynnar norrut genom ett smalt dråg med ett tätt bestånd av bladvass, ut i en trång sprickdal. Bild 29 th. Talldominerad barrskog karakteriserar delområdet, vid sidan av de talrika sumpdrågen och lodyterna (båda 2009).

Delområde 12, lövblandad barrskog, utvecklingsmark

Västra området 30-årig grandominerad ungskog med 30% löv, främst asp och björk, med diametrar på drygt 25 cm. Lämplig skötsel röja ut gran och släppa upp en generation löv som eventuellt även kan gallras något via ringbarkning.

Östra området utgörs av 40-årig barrblandskog med 10 % löv, med diametrar runt 32 cm.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark; målnaturtyp Västlig taiga

Delområde 13, grandominerad blandsumpskog, utvecklingsmark/värdekärna

En dikad grandominerad sumpskog med inslag av klibbal, björk och tall. Många av de gamla träden står på socklar medan yngre frodvuxna granar inte gör det. Dikningen består av flera långa raka armar och mynnar i Lilla Ryven. Dikningsprojektet utfördes sannolikt kring andra världskriget.

Runt Lilla Ryven finns flera hektar sumpskog och våtmark som också påverkats av dränering genom fördjupning och uträtning av bäcken mellan Lilla och Stora Ryven.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga gransumpskog

Noterade arter:

Blåsippa (nedanför basisk lodyta, centrala västra delen av delområdet)
Fickmossa (nedanför basisk lodyta)
Grov fjädermossa (lodyta)
Grynig blåslav (tall)
Kalkkrusmossa (på basisk lodyta)
Kattfotslav (gran)
Korallav (lodyta, klibbal)

Liten revmossa (i lodyta)
Mörk husmossa (nedanför basisk lodyta)
Norsk näverlav (på grov björk)
Rosmossa (nedanför basisk lodyta)
Rostfläck (klibbal)
Skriftlav
Skuggblåslav
Vispstarr (nedanför basisk lodyta)



Bild 30 tv. Dike i norra delen av sumpskogen (2009). Bild 31 th. Dikningssituationen i gransumpskog väster om Lilla Ryven. Även bäcken norrut är fördjupad.

Delområde 14, grandominerad sluttningsskog, utvecklingsmark

Flack nordväänd sluttning mot Stora Ryven. I delområdet ingår största delen av bäcken från Lilla till Stora Ryven. Delområdet består av 120 till 130 år gammal granskog, i stort utan lövinslag.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga

Delområde 15, 50-årigt bestånd barrblandskog, utvecklingsmark

Lika delar tall och gran, obetydligt lövinslag. Är del av tjäderspelplats på höjden och kan behöva åtgärdas /glesas ut för att få bättre genomsiktighet och attrahera tjädern mer.

Sydostväänd sluttning, med ett rikt drag i nedre delen med blåsippor i ett litet område med asp och björk.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga

Delområde 16, talldominerad barrskog, värdekärna/utvecklingsmark

Myrtallskog, 160 år. Något dränerad då den från rinnande bäcken är fördjupad.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering/ Utvecklingsmark



Bild 32 tv. Västväänd barrskogsbrant öster om Långtjärnet, rikligt död ved. Bild 33 th. Samma område (båda 2002). Delområde 17.

Delområde 17, barrnatskogar på höjderna väster om Stora Ryven, värdekärna



Bild 34 tv. Brandfältet norr om Långtjärnet, som brann på 90-talet (2002). Bild 35 th. Blandsumpskog väster om Hornabbortjärnet (2009).

Delområdet domineras av gamla brandpräglade tallskogar och barrblandskogar med varierande inslag av löv. Ett naturligt brandfält, ca 15 år gammalt, finns norr om Långtjärnet. Även de tallar som står längs Långtjärnets nordvästra strand är svedda i barken. En stig ansluter till delområdet från Trångstad.

Öster om Långtjärnet finns en långsträckt västvänd bergbrant, med inslag av basiska bergarter, tidigare känd för sin rikedom på ovanliga mossor (Fransson 2003; grov baronmossa, flikklockmossa, stor klockmossa, kalk-äppelmossa mm). Bäverpåverkan i låglänta strandnära områden med en hel del död ved av främst björk och sälg. I tallmarkerna på höjderna spelar tjädertuppar. Förutom tjädern är talltita och tofsmes karkatärsarter för dessa talldominerade marker. Fler branter i området har undersökts av Fransson (2003); dessa inkluderar dalgången kring Stutöгат (delområde 23, 24) och branter väster om Stora Ryven (delområde 23).

Öster om Hornabbortjärnet finns ytterligare en bergbrant med högkvalitativ naturskog. Här finns stora inslag av gamla träd och död ved, samt många västvända, fuktpräglade lodytor. Väster och norr om Hornabbortjärnet breder en sumpskog ut sig; i väster med inslag av klibbal på socklar, i norra delen övergår sumpskogen till gransumpskog som karkateriseras av gammal grov gran med gammelgranslav och bollvitmossa i bottenskiktet (se bilderna x och x). Sumpskogen är något dikespåverkad väster om Hornabbortjärnet. En stig ansluter från Trångstad.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Asphättemossa (på asp på brandfältet)	Kalk-äppelmossa
Blåsflikmossa	Platt fjädermossa
Blåsippa (nedanför basisk lodyta, centrala västra)	Rundfjädermossa
Bollvitmossa (gransumpskog)	Skogslind
Bronshjon (spår)	Skogsvicker
Flikklockmossa	Stor klockmossa
Fällmossa	Talltita
Gammelgranslav	Tjäder
Grov baronmossa	Tofsmes
Grov fjädermossa	Vårärt
Guldlockmossa	Västlig hakmossa



Bild 36 tv. Miljöbild gransumpskog med flyttblock och Sphagnum-dominerat bottenskikt, norr om Hornabbortjärnet. Bild 37 th. Bollvitmossa som breder ut sig i gransumpskogen (båda 2009). Delområde 17.

Delområde 18, Kalhygge och granungskog sydost om Långtjärnet, arronderingsmark

20-åriga granungskogar och ett relativt nytt kalhygge.

Naturtyp Natura 2000: icke-Natura

Noterade arter:

-

Delområde 19, Äldre barrblandskogar öster om Långtjärnet, värdekärna



Bild 38 tv. Lodyta i delområdets södra delar. Bild 39 th. Grynslav på lodytan (den blågrå laven; båda 2002).

Större delen av området håller skog med beståndsåldrar 100- 130 år, med inslag av löv i stort under 5%. Lövinslaget är blandat, klippal, sälg, vårtbjörk och rönn förekommer vid sidan av gammal asp. I sydväst finns ett ungt klippalparti kring bäckutloppet ur Långtjärnet. Bäckdalen har branta sidor med mycket död ved, även i bäcken ligger död ved. Gullpudra och bäckbräsm förekommer i fältskiktet.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Bårdlav

Garnlav

Gullpudra (i bäckdalen från Långtjärnet)

Korallblylav

Skrovellav

Stor flatbagge

Stuplav

Vedtrappmossa



Bild 40 tv. Kläckhål efter den hotade skalbaggen stor flatbagge. Bild 41 th. Gullpudra, en typisk art för källiga sumpskogar (båda bilderna 2002).



*Bild 42 tv. Dråg med klibbal. Bild 43 th. Grov björk inklädd med korallblylav (båda i delområdet 2002).
Delområde 19.*

Delområde 20, lövrik granungskog i sydost, utvecklingsmark

Orörd, 20-årig granungskog med ca 20 % lövinslag av främst asp.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövrik barnaturskog

Noterade arter:

-



Bild 44. Lövrikt hygge/ungskog (2002).

Delområde 21, ungskogar av tall respektive björk, väster och norr om Långtjärnet, utvecklingsmark



Bild 45 tv. Tallungskog väster om Långtjärnet. Bild 46 th. Tätt björkbestånd norr om Långtjärnet (båda 2009).

35-45 år gammal barrungskog med stort inslag av björk. I tallungskogen väster om Långtjärnet är björkinslaget 30 %, i beståndet norr om tjärnet är det 70 %, ojämnt fördelat. Norr om Långtjärnet finns intill stranden en vall med tallar som bär märken efter skogsbranden. I nordost finns ett litet granbestånd, i ett fuktdrag ner mot Långtjärnets nordostspets.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövrik barrnaturskog

Noterade arter:

-

Delområde 22, lövrik barrungskog söder om Hornabbortjärn, utvecklingsmark



Bild 47 tv. Lövrik ungskog i nordvästra delen av delområdet. Bild 48 th. Lövrikt sumpskogsparti söder om Hornabbortjärnet (båda 2009).

Oröjda lövrika ungskogsbestånd söder om Hornabbortjärn, med minst 10 % lövinslag. I nordvästra delen finns gamla tallöverståndare i lövrik granungskog, i sydöstra delen finns ett bestånd med tallungskog. Söder om Hornabbortjärnet finns ett sumpstråk som ställvis domineras av gråal. Genom delområdet går en skogsväg som söder om Hornabbortjärnet är förstärkt med sprängsten.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövrik barrnaturskog

Noterade arter: -

Delområde 23, lövrik barrnaturskog i sydostvänd bergbrant, väster om Stora Ryven, värdekärna

Sydostvänd bergbrant omgiven av ungskogar, med gammal tall och asp. Bergbranten är inventerad på mossor av Fransson (2003).

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Blådaggmossa
Fjällstjärnmossa
Fällmossa
Guldlockmossa

Klippmyggmossa
Kruskalkmossa
Mörk baronmossa
Vittandad klockmossa

Delområde 24, lövrik barrungskog väster om Stora Ryven, utvecklingsmark

Oröjda ungskogar av varierande åldrar med 10 - 20 % lövinslag av främst asp. Löv och tall har sparats vid en stor del av avverkningarna. Delar av området är rikt på hänglavar. Norr om Stora Ryven finns ett lövfattigt granskogsparti som lämpligen avverkas.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövrik barrnaturskog

Noterade arter:

-



Bild 49 tv. Lövrik utvecklingsmark, östvänd sluttning 170 m norr om Stora Ryvens norra strand. Bild 50 th. Lövfattigt granparti norr om Stora Ryven, gråalsbård mot bergssidan (båda 2009).

Delområde 25, blandsumpskog nordost Hornabbortjärnet, värdekärna



Bild 51 tv. Miljöbild sumpskogen. Bild 52 th. Klibbal på välutvecklad sockel i sumpskogen (båda 2009).

En ca 100 år gammal grandominerad sumpskog med inslag av gamla grova klibbalar och senvuxen gran. Sumpskogen är belägen i sluttning och genom den rinner en liten bäck, som avvattnar åt norr - nordväst. Sumpskogen omges av hyggesmark och bör snarast möjligt skyddas av uppväxande trädsikt.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

-

Delområde 26, myrtallskog öster Granliden, värdekärna

130-årig tallskog på myrmark.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

-

Delområde 27, kalmark och röjningsskogar, utvecklings- och arronderingsmark



Bild 53 tv. Kalmark i nordligaste delen av delområde 27; dalgången är avverkad men en del träd har sparats. I den högkapade granstubben strax vänster om mitten finns angrepp av större flatbagge. Bild 54 th. Lövrik granungskog längre söderut i delområdet (2009).

Oröjda, 5- respektive 15-åriga röjningsskogar med varierande lövuppslag. Norra delen av området utgörs av en nordvänd trång dalgång med en liten bäck där granskogen nyligen avverkats. I omgivande branter har gammal gran och grova lövträd lämnats, vilket utgör ett visst skydd för åtminstone de västvända mossbevuxna lodytorna med uttorkningskänsliga arter som grov fjädermossa och bergspring. Ute på hyggesmarken finns också lämnade lövträd, bl a grov klibbal, och i en högkapad gran finns färsk angrepp av större flatbagge (se bild x). Ett glest förband av spontant förryngrad gran har börjat kolonisera. På sikt kan granen röjas bort eller ringbarkas, så att ett lövrikt stadium gynnas, därefter bör granen återta dominansen i dalgången.

Söderut är dalgången bevuxen med ett lövrikt granbestånd, ställvis med rikligt gråal, ställvis rikligt grövre björk; också asp förekommer. Delar av dalgången är frodig, med förekomst av harsyra, mörk husmossa, rosmossa och kranshakmossa i markvegetationen. I denna del bör granen hållas undan genom ringbarkning för att gynna utvecklingen av grova lövträd, solbelyst lövved och solbelyst död lövved; senare kan även en del löv ringbarkas om man bedömer att utvecklingen av död lövved går väl långsamt.

Den sydligaste delen återigen består av en kalyta med ett fåtal lämnade grova aspar och enstaka sälg, med fåtal unggranar och längst ner i sydväst ett mindre, tätt unggransbestånd.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp Västlig taiga lövrik barrnaturskog

Noterade arter:

Bårdlav (grov asp)
Grov fjädermossa (västvända lodytor)
Kranshakmossa

Mörk husmossa
Rosmossa
Större flatbagge (högkapad gammal gran)

Delområde 28, barrnatskog i nordväst, värdekärna



Bild 55. Miljöbild, vät i delområdet (2009).

Barrskog på ca 110 år, södra halvan barrblandskog med stort lövinslag av främst gammal grov asp; norra halvan grandominerad, också här med inslag av gammal asp (denna del är klassad som nyckelbiotop).

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Långflikmossa
Vedtrappmossa

Delområde 29, barrnaturskogar i nordost, värdekärna



Bild 56 tv. Miljöbild artrik lodyta, liten sprickdal i östbranten. Bild 57 th. Miljöbild med gammal gran ovanför östvärd brant (båda 2009).

Området utgör den nordligaste delen av reservatet och består av den nordliga delen av en höjdrygg, som härifrån sluttar neråt väster, norr och öster. I norra delen finns markerade branter åt väster och öster och en östvärd rasbrant. Skogstyperna är naturskogsartade barrblandskogar med betydande inslag av lövträd, främst som gammal grov asp. Inslaget av senvuxna träd är stort och död ved av olika typer och åldrar förekommer ställvis rikligt. I den östvärda sluttningen finns ett parti med fuktig barrskog, med ett inslag av klibbal.

Många små trånga sprickdalar finns i delområdet, med surdråg med klibbalar och andra trädslag på socklar, och mossrika lodytor, både med basiska och sura bergarter.

Ett par smärre partier i nord- och östbrant, den senare alldeles ovanför hårnålskurvan, är att beteckna som impediment (hällmarker).

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Aspgelélav
Fjällig filtav
Gammelgranslav
Garnlav
Grov fjädermossa
Grön sköldmossa
Kattfotslav

Korallblylav
Klippfrullania
Kruskalkmossa
Mörk husmossa
Platt fjädermossa
Rutlungmossa
Rynkskinn

Rödgul trumpetsvamp
Skinslav
Stuplav
Ullticka
Vedticka

Vedtrappmossa
Violettgrå tagellav
Vågig sidenmossa
Västlig hakmossa
Ögonpyrola



Bild 58. Miljöbild sumpig granskog ovanför västra branten i delområdet (2009).

Delområde 30, blandsumpskog i norra delen, värdekärna



Bild 59 tv. Klibbalsocklar i kanten av sumpskogen. Bild 60 th. Miljöbild sumpskogen med senvuxen gran (båda 2009).

Liten sumpskog insprängd i delområde 29; omgärdad också av branter/sluttningar åt alla håll och alltså med ett mycket skyddat läge, positivt för sumpskogens mikroklimat. I kanterna finns välutvecklade klibbalssocklar, medan björk dominerar i de öppnare delarna. Gamla senvuxna träd och död ved förekommer.

Naturtyp Natura 2000: Västlig taiga restaurering

Noterade arter:

Fällmossa

Gammelgranslav

Garnlav

Kattfotslav

Korallav

Skuggblåslav

Delområde 31, grandominerad ungskog i västbranten, utvecklingsmark?

Grandominerad skog i varierande åldrar med stort lövinslag. Lövet utgörs främst av björk och gråal. Området är beläget i västbrant, med många lodytor, vissa med sippertytor. Lövet bör gynnas och lodyterna skyddas.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp västlig taiga, lövrik barnaturskog

Noterade arter:

Fickmossa

Rosmossa



Bild 61 tv. Björkdominerat parti av den lövrika skogen. Bild 62 th. Lodyta i den västvända branten (båda 2009).

Delområde 32, öarna i Stora Ryven, utvecklingsmark

Flera små öar med grandominerad skog i varierande åldrar; på de södra öarna med stort lövinslag.

Naturtyp Natura 2000: Utvecklingsmark, målnaturtyp västlig taiga, lövrik barnaturskog

Noterade arter:

-

Artlista; källa anger första kända notering enligt källförteckningen nedan

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Signalart/ Hotkategori	Källa
Alticka	<i>Inonotus radiatus</i>	-	Lst
Aspgelélav	<i>Collema subnigrescens</i>	Signalart/NT	NBI
Asphättemossa	<i>Orthotrichum gymnostomum</i>	Signalart	NBI
Blådaggmossa	<i>Saelania glaucescens</i>	-	Fransson
Blåsflikmossa	<i>Lejeunea cavifolia</i>	Signalart	NBI
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	Signalart	NBI
Bollvitmossa	<i>Sphagnum wulfianum</i>	Signalart	Lst
Bronshjon	<i>Callidium coriaceum</i>	Signalart	Lst
Brunpudrad nållav	<i>Chaenotheca gracillima</i>	Signalart/NT	Lst
Bårdlav	<i>Nephroma parile</i>	Signalart	NBI
Dallergröppa	<i>Merulius tremellosus</i>	-	Lst
Dvärgbägarlav	<i>Cladonia parasitica</i>	Signalart/NT	Lst
Fickmossa	<i>Fissidens adianthoides</i>	-	Lst
Fjällstjärnmossa	<i>Mnium thomsonii</i>	-	Fransson
Fjälltaggsvamp	<i>Sarcodon imbricatus</i>	Signalart	Lst
Flikklockmossa	<i>Encalypta ciliata</i>	-	Fransson
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	Signalart	NBI
Gammelgranslav	<i>Lecanactis abietina</i>	Signalart	NBI
Garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	Signalart	NBI
Grov baronmossa	<i>Anomodon viticulosus</i>	Signalart	Fransson
Grov fjädermossa	<i>Neckera crispa</i>	Signalart	NBI
Grynlav	<i>Pannaria conoplea</i>	Signalart/VU	Lst
Gråspett	<i>Picus canus</i>	Signalart	NBI
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	Signalart	NBI
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	Signalart	NBI
Gullpudra	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Signalart	Lst
Kalk-kuddmossa	<i>Gymnostomum aeruginosum</i>	-	Fransson
Kalk-äppelmossa	<i>Plagiopus oederiana</i>	-	Fransson
Kattfotslav	<i>Arthonia leucopellaea</i>	Signalart	NBI
Klippfrullania	<i>Frullania tamarisci</i>	Signalart	NBI
Klippmyggmossa	<i>Cnestrum schisti</i>	-	Fransson
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	Signalart	Lst
Korallav	<i>Sphaerophorus globosus</i>	-	Lst
Korallblylav	<i>Parmeliella triptophylla</i>	Signalart	NBI
Kransmossa	<i>R. triquetrus</i>	-	Lst
Kruskalkmossa	<i>Tortella tortuosa</i>	Signalart	Fransson
Liten revlevermossa	<i>Bazzania sp.</i>	-	Lst
Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>	Signalart/NT	NBI
Långflikmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	Signalart	Lst
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	Signalart/NT	Lst
Mindre mörghorre	<i>Tomicus minor</i>	-	Lst
Missne	<i>Caltha palustris</i>	-	Lst
Mörk baronmossa	<i>Anomodon rugelii</i>	-	NBI
Mörk husmossa	<i>Hylocomiastrum umbratum</i>	Signalart	NBI
Norsk näverlav	<i>Platismatia norvegica</i>	Signalart/VU	Lst
Orange taggsvamp	<i>Hydnellum aurantiacum</i>	Signalart	Lst
Platt fjädermossa	<i>Neckera complanata</i>	Signalart	NBI
Purpurmylia	<i>Mylia taylori</i>	Signalart	Lst
Raggbock	<i>Tragosoma depsarius</i>	VU	Lst
Rosmossa	<i>Rhodobryum roseum</i>	-	Lst

Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	Signalart	Lst
Rundfjädermossa	<i>Neckera besseri</i>	Signalart/NT	NBI
Rutlungmossa	<i>Conocephalum conicum</i>	Signalart	NBI
Rynkskinn	<i>Phlebia centrifuga</i>	Signalart/NT	NBI
Rävticka	<i>Inonotus rheades</i>	Signalart	Lst
Rödgul trumpetsvamp	<i>Cantharellus lutescens</i>	Signalart	NBI
Skinnlav	<i>Leptogium saturninum</i>	Signalart	NBI
Skogslind	<i>Tilia cordata</i>	Signalart	NBI
Skogstrappmossa	<i>Anastrophyllum michauxii (cf)</i>	Signalart/NT	Lst
Skrovellav	<i>Lobaria scrobiculata</i>	Signalart/NT	Lst
Skuggblåslav	<i>Hypogymnia vittata</i>	Signalart	Lst
Stekelbock	<i>Necydalis major</i>	Signalart	Lst
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	Signalart/NT	Lst
Stor klockmossa	<i>Encalypta streptocarpa</i>	-	Fransson
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	Signalart	Lst
Stuplav	<i>Nephroma bellum</i>	Signalart	NBI
Större flatbagge	<i>Peltis grossa</i>	Signalart/VU	Lst
Större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>	-	Lst
Svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	Signalart	NBI
Talltita	<i>Parus montanus</i>	-	Lst
Timmerticka	<i>Antrodia sinuosa</i>	-	Lst
Tjäder	<i>Tetrao urogallus</i>	Signalart	NBI
Tofsmes	<i>Parus cristatus</i>	-	Lst
Tratt-taggsvamp	<i>Phellodon tomentosus</i>	-	Lst
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	Signalart/VU	NBI
Ullticka	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Signalart	NBI
Vedticka	<i>Phellinus viticola</i>	Signalart	NBI
Vedtrappmossa	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	Signalart/NT	NBI
Vispstarr	<i>Carex digitata</i>	-	Lst
Vittandad klockmossa	<i>Encalypta brevicolla</i>	-	Fransson
Vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	-	Lst
Vågig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>	Signalart	NBI
Vårärt	<i>Lathyrus vernus</i>	Signalart	NBI
Västlig hakmossa	<i>Rhytidiadelphus loreus</i>	Signalart	NBI
Ögonpyrola	<i>Moneses uniflora</i>	Signalart	NBI

Källförteckning:

NBI, Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering. Skogens pärlor

Fransson, Sven 2003. Bryophyte vegetation on cliffs and screes in Western Värmland, Sweden. Acta Phytogeographica suecica 86, p. 88. Uppsala.

Länsstyrelsen 2007. Strategi för formellt skydd av skog i Värmlands län – naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. Länsstyrelsen i Värmlands län, rapport nr 2007:5.

Länsstyrelsens inventeringsarbete (Anita Andersson, Linda Stöberg).

Vegetationskartan för Värmlands län 2002. Metria.

Text och bilder: Anita Andersson

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET JÄRNSKOGSFJÄLLET

1. Syftet med naturreservatet

Naturreservatet Järnskogsfjället bildas med syftet att:

- bevara och återskapa den värdefulla livsmiljön boreal naturskog, särskilt lövsuccessioner och lövrika barrskogar
- bevara och öka mängden viktiga strukturer som exempelvis död ved och gamla grovbarkiga löv- och barrträd
- bevara och gynna typiska växter och djur, däribland fågelarterna tretåig hackspett och tjäder, insekten större flatbagge och mossarterna grön sköldmossa och vedtrappmossa
- friluftsliv ska kunna bedrivas i hela naturreservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets livsmiljöer och arter

Syftet uppnås genom att inget skogsbruk bedrivs i området, att naturvärdena utvecklas i enlighet med beslutad skötselplan samt att området tillgängliggörs för friluftslivet. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras. Revidering av skötselplanen bör ske första gången inom 10 år efter beslut.

2. Beskrivning av bevarandevärden

2.1. Administrativa data

Objektnamn	Järnskogsfjället
RegDosnummer	201 49 47
Kommun	Eda och Årjäng
Markslag och naturtyper (ha):	
Skogsmark	221,4 ha
Varav Västlig taiga restaurering	161,0 ha (73 %)
Våtmark	7,9
Vatten	23,3
Total areal	252,6 ha
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Gammal skog, lövrik skog, sumpskog, hållmark
Strukturer	Gamla träd, grovbarkiga löv- och barrträd, brandskadade träd, solbelyst död ved, beskuggad död ved,

Arter	exponerade lodytor, skyddade och fuktiga lodytor, sumpiga sprickdalar Lavar: Norsk näverlav, grynlav, brunpudrad nållav, dvärgbägarlav, aspgelélav, lunglav, skrovellav Mossor: Grön sköldmossa, vedtrappmossa, skogstrappmossa, rundfjädermossa Insekter: Större flatbagge, raggbock Fåglar: Tjäder, tretåig hackspett, mindre hackspett, spillkråka, större hackspett, talltita, tofsmes
-------	---

2.2. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Ett par hundra meter öster om sjön Stora Ryven ligger Bengtssättern och Fjällssättern, två fäbodmarker som klassas som fornminnesområden. Vid tiden för hembygdskartan (häradssekonomiska kartan, 1883-95) fanns byggnader på båda sätrarna och de var sannolikt fullt aktiva. Ett antal stigar korsade då reservatsområdet, dels ett par stigar från sätrarna som löpte norr om Stora Ryven till gårdarna invid Skårsjöälven, dels en stig genom södra delen av området, österifrån via sydspetsen på Svarttjärn och vidare söderut mot Haftersjöns östra strand. Sannolikt nyttjades skogarna som betesmarker; många bestånd i området är påverkade av basiska mineral och är följdaktligen mycket frodiga. Vid Bengtssättern finns rester efter en kolbotten och nära Trångstad rester efter en gammal väg; i övrigt finns inga noteringar om kulturminnen från närområdet.

En gammal skogsväg löper över skiftet 1:52/1 från Trångstad upp till Långtjärnet. Längs denna väg finns ställvis rikligt med stagg och ängsvädd, arter som är kända för att kvarstå länge efter den hävdperiod då de etablerade sig.

Området kring Skårsjöälven med sin närhet och strategiska läge intill norska gränsen, var av stort intresse under andra världskriget. Här sattes upp skyttevärn för bevakning av gränsen mot det ockuperade Norge. Ett värn finns kvar ovanför hårnålskurvan, som var den enda möjliga genomfartsplatsen på en lång sträcka.

Nuvarande markanvändning inskränker sig till skogsbruk, jakt och rekreation (inklusive bär- och svampplockning). Vatten från Hornabbortjärnet dras via ledning ner till någon av gårdarna i Trångstad.

2.3. Områdets bevarandevärden

2.3.1. Biologiska bevarandevärden

Området Järnskogsfjället hyser många intressanta miljöer med en artsammansättning som är typisk för det västvärmländska sprickdalslandskapet. Det atlantiska inflytandet med stora nederbördsmängder och intransport av fuktig luft ger sprickdalarna en alldeles speciell karaktär och här förekommer vissa arter som man annars får söka i det norska fjordlandskapet.

Särskilt bevarandevärda är:

- **Sumpiga sprickdalar**, med sin fuktpräglade flora där exempelvis *norsk näverlav* och *gryn* tillhör de exklusiva arterna.
- **Exponerad, nyligen död ved av gran**, med förekomst av exempelvis skalbaggen *större flatbagge*, en art som finns spridd i området och här har mycket goda förutsättningar att fortsätta trivas och ha en stabil population
- **Branter med skuggade lodytor och rasbranter**, både väst- och östvända, med rik mossflora med bland andra den rödlistade *rundfjädermossan*, många signalarter och flera i regionen sällsynta arter; flera av branterna i området har inventerats av Sven Fransson
- **Grov död ved i fuktiga och skuggiga lägen**, med skyddsvärda arter som den rödlistade *vedtrappmossan* och den fridlysta *grön sköldmossa*

2.3.2. Kulturhistoriska bevarandevärden

De kulturhistoriska spår som noterats i området inskränker sig till ett antal äldre och yngre stigar och körvägar, utförda dräneringsåtgärder med syfte att höja den skogliga produktiviteten, samt enstaka namn som Kyrkehultet inom området (dock har ingen lämning efter hultet noterats; se bilaga 3 Områdesbeskrivning).

2.3.3. Bevarandevärden för friluftslivet

Området Järnskogsfjället är ett stort sammanhängande landskapsavsnitt som dessutom utgörs av en höjdrygg, med varierande naturtyper och vildmarkskänsla. För den intresserade vandraren utgör området en utmaning, med sina många sprickdalar, branter och utblickar.

2.3.4. Geovetenskapliga bevarandevärden

Reservatet ligger i ett område med huvudsakligen gråa gnejser. Jordarter inom reservatet är till största delen sandig till moig morän med inslag av torvmarker, mellan de partier av kalt berg som sticker upp som bergkammar med nordost-sydvästlig sträckning. I väster, längs med Skårsjöälvens dalgångs sandiga sjösediment, finns områden med svallad morän; dessa sediment sträcker sig uppför dalgången till nordväst om Långtjärnet, därefter övergår jordarten i dalgången norrut till isälvsgrus.

Naturvård

Torvmarkerna i den här delen av länet utgörs i stor utsträckning av fornsjöar som vuxit igen (Lundqvist 1953). Vissa våtmarker i området är fortfarande gungfly på fd tjärnar.

Skårsjöälvens dalgång utgör en dramatisk anblick, med den meandrande älven i botten av en djup ravin. Inom reservatet finns ett antal höga klippor från vilka man får en anslående vy över omgivningen. Inga särskilda geologiska intressen finns dock utöver det inom reservatsområdet.

3. Skötselområden

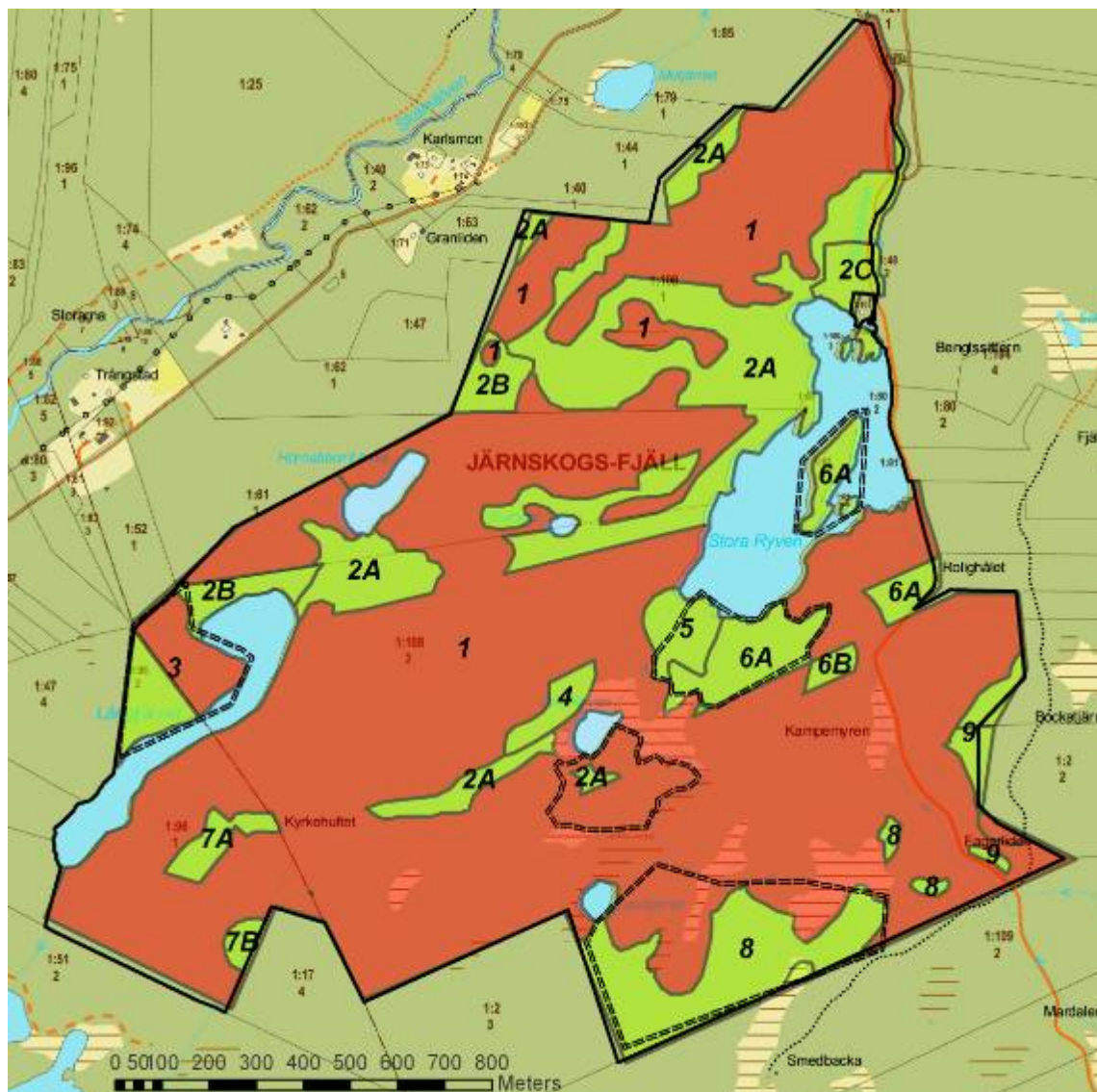


Bild 1. Indelning i skötselområden enligt nedan. Delar som skötselplanen föreslår för detaljplanering inför eventuell naturvårdsbränning är markerade med svart streckad linje. Skötselområden markerade med rött raster är värdekärnor, utvecklings- och arronderingsmarker är grönrasterade.

3.1. Skötselområde 1. Värdekärnor

Det kuperade landskapet ger mycket varierande livsmiljöer och helheten är en rik mosaik av naturtyper. En färsk bränna på 3,3 ha (brann naturligt i mitten av 90-talet) finns i västra delen av området, norr om Långtjärnet. Området som helhet är brandpräglad och lövrikt, särskilt i branter där det finns mycket gammal asp och lövrikt även i de talrika sumpdrågen där klibbal och björk dominerar tillsammans med gran.

Området karakteriseras av de högt liggande hållmarksbarrskogarna koncentrerade till ett nordost-sydvästligt stråk väster om sjön Stora Ryven. På hållarna dominerar tall med inslag av björk, asp och senvuxen gran, i sluttningarna kommer undertryckt gran och rönn. Nedre delen av sluttningar och svackor håller relativt grov granskog, på sina ställen högbonitetsskogar med fältskikt av rikare slag med blåsippa, trolldruva, vispstarr, olvon mm och botten-skikt med exv mörk husmossa. I branter finns ofta rikligt med gammal senvuxen asp och exv stor aspticka och rävticka på asp och mindre mörkborre på tall. Tjäderspår har konstaterats på en central del av höjdpartiet.

I bäckdalar och svackor i terrängen finns sumpskogar med gran, klibbal och björk med en mängd signal- och rödlistade arter, exv koralllav, skuggblåslav och norsk näverlav på björk, brunpudrad nållav på döda björkar, alticka och rostfläck på klibbal, vedtrappmossa och grön sköldmossa på granved (den senare även på björkved).

Granskogen är naturskogsartad, med ställvis måttlig till rik förekomst av död ved och ett stort antal signal- och rödlistade arter (exv de vedlevande mossorna vedtrappmossa, grön sköldmossa och de vedlevande skalbaggar som större flatbagge och bronsbjörn). På aspar och björkar i granskogen finns en rik epifytflora (exv aspgelélav, korallblylav, lunglav och skrovellav).

Större delen av området, 169 hektar, har avgränsats som värdekärna, varav 161 hektar är skogsmark och 7,9 hektar är våtmarker (73 % av skogsmarken eller 73,4 % av fastmarken inklusive våtmarker är klassade som värdekärnor). Hittills har 14 rödlistade arter noterats från området (se bilaga 3). De skogliga bestånden är klassade som västlig taiga restaurering, eftersom det brister i främst innehåll av död ved.

3.1.1. Kvalitetsmål

Värdekärnornas naturvärden bör inom överskådlig tid uppnå högsta kvalitet Västlig taiga. Målet för skötseln av skötselområde 1 är att vidmakthålla och utveckla naturskogsprägel i området med dess strukturer och artrikedom.

För bestånden i området är målet att:

- En hög andel av den döende och döda veden är solbelyst och hyser en rik variation av vedlevande insekter

- Klibbtickeangripna och solexponerade högstubbar av gran och lövträd finns spridda och i stor mängd i området, med förutsättningar för en rik population av större flatbagge *Peltis grossa*
- Andelen beskuggad och fuktig grov död ved, lämplig för ovanliga mossor som är vanliga och spridda i reservatet, grön sköldmossa *Buxbaumia viridis* och vedtrappmossa *Anastrophyllum hellerianum*, ökar i skötselområdet, särskilt i sprickdalar och rikare dalgångar
- Döende granar med angrepp av olika arter av vedlevande insekter finns i tillräcklig mängd för att hysa tretåig hackspett *Picoides tridactylus* året om inom reservatet, både som häckande och övervintrande
- Sumpskogar och sumpiga sprickdalar värnas; de som nu gränsar till avverkningsytor ska så snart möjligt ha en skyddande ridå av buskar eller skog

3.1.2. Åtgärder

- Värdekärnorna kan tills vidare lämnas för fri utveckling, dvs naturligt åldrande hos bestånden och naturligt bildande av död ved genom angrepp av insekter och rötsvampar osv (intern dynamik).
- Kommande revidering av skötselplanen bör inkludera en bedömning av behovet av åtgärder för att vidmakthålla det höga lövinslaget i värdekärnorna, exempelvis naturvårdsbränning
- På lång sikt kan naturvårdsbränning bli nödvändig för att upprätthålla den brandpräglade skogstypen i området som helhet.

3.2. Skötselområde 2. Lövrika utvecklingsmarker

Skötselområdet utgörs av flera ytor lövrik ungskog (2A), avverkade för 10 till 40 år sedan, då åtminstone i vissa delar asp och tall sparades. I ungskogarna finns ett rikt till mycket rikt uppslag av löv (främst björk, gråal och asp, i vissa delar skogslind, rönn, sälg och klibbal) som säkrar återväxten för områdets lövvedsberoende arter. De två ytorna söder om Lilla Ryven består av 40- 50-åriga barrskogar med stort inslag av löv, vars diametrar är runt 30 cm.

Ett par mindre delar avviker; område 2B nordost Hornabbortjärnet som är i princip kalyta med enstaka grova lövträd och en liten tät grandunge i sydväst, respektive ett förband av klen björk i strandområdet norr om Långtjärn; område 2C som är en relativt homogen och tät granungskog med endast sporadiska gråalskloner och björkar. För närvarande tycks älgstammen i området vara stark och det unga lövet är på många håll starkt nerbetat, särskilt asp, rönn och björk, exempelvis i område 2B.

3.2.1. Kvalitetsmål

På kortare sikt är det lämpligt att gynna befintligt lövinslag (i delområden 2B och 2C det kommande uppväxande lövet) och tillskapa lövrika bestånd med rikt innehåll av död ved, särskilt solbelyst död ved av både gran och löv. På längre sikt bör områdena växa in i värdekärnorna och upparbeta kvalitéer för lövrika barrnaturskogar (västlig taiga).

För bestånden i området är målet att:

På kort sikt (30 år):

- Skötselområdet innehåller lövandelar på mer än 50 %

På lång sikt:

- Bestånden kan klassas in som lövrik barrnaturskog
- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd
- En hög andel av den döende och döda veden är solbelyst och hyser en rik variation av vedlevande insekter
- Klibbtickeangripna och solexponerade högstubbar av gran och lövträd finns spridda och i stor mängd i området, med förutsättningar för en rik population av större flatbagge *Peltis grossa*
- Döende granar med angrepp av olika arter av vedlevande insekter finns i tillräcklig mängd för att hysa tretåig hackspett *Picoides tridactylus* året om inom reservatet, både som häckande och övervintrande

3.2.2. Åtgärder

- Avverkning av gran (2C) respektive gransanering/ ringbarkning av gran vid behov särskilt i solbelysta lägen (2A, 2B; naturvårdsbränning kan i förlängningen bli en lämplig skötselåtgärd för de delar där det är praktiskt genomförbart)
- Ringbarkning av grövre lövträd i lämpliga solbelysta lägen
- Artrika lodytor värnas vid åtgärder, så att beskuggande/ fukthållande strukturer sparas
- Hägna vid behov för att gynna tillväxt av ungt löv, kan bli nödvändigt särskilt i 2B (norra) och 2C (efter avverkning)
- Naturvårdsbränning kan i förlängningen bli en lämplig skötselåtgärd för de delar där det är praktiskt genomförbart

3.3. Skötselområde 3. Talldominerad utvecklingsmark väster om Långtjärnet

Skötselområdet består av en talldominerad udde i Långtjärnet, strax söder om brännan från 90-talet. Norra halvan är 130-årig barrblandskog, talldominerad mot tjärnet, större

graninslag i slutningen mot nordväst; södra halvan är 35- till 45-åriga ungskogar med visst lövinslag, delvis barrblandskog, delvis ren tallungskog.

3.3.1. Kvalitetsmål

Området bör på lång sikt utvecklas till talldominerad naturskog, med stort inslag av död ved och gamla grova tallar.

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som barrnaturskog
- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd

3.3.2. Åtgärder

- Naturvårdsbränning om möjligt
- Alternativa åtgärder kan vara exempelvis katning av ungtallar, ringbarkning/ nedtagning av gran, utglesning av tätare bestånd av tall och björk; åtgärder som medför kvalitetsökning av tallveden och ökning av solinstrålning/ solbelysning av levande stammar och död ved

3.4. Skötselområde 4. Gransumpskog väster om Lilla Ryven

Delområdet består av en utdikad gransumpskog med beståndsålder på drygt 115 år. Dikningen utfördes sannolikt på 30-talet. De äldre granarna står på socklar, medan det yngre skiktet inte har utvecklat sådana. En återställning av grundvattenytan bör medföra en snabb utveckling av mängden död ved, gynnsamt för exempelvis tretåig hackspett i området, och en relativt snabb kolonisation av vitmossor.

3.4.1. Kvalitetsmål

Målet för delområdet är att beståndet ska uppnå naturvärden som karakteriserar västlig taiga gransumpskog.

För bestånden i området är målet att:

- Beståndet kan klassas in som naturlig gransumpskog
- Beståndet har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Beståndet har inslag av gamla grovbarkiga lövträd
- Bottenskiktet domineras av sumpmossor
- Granarna i beståndet står på välutvecklade socklar

3.4.2. Åtgärder

- Igenläggning av diken i sumpskogen (karta över dikningssituationen bilaga 3, sid 15)

- Vid behov inplantering av olika arter av vitmossor när markfuktigheten återställts, exv skogsvitmossa, bollvitmossa m fl arter som finns i närliggande gransumpskog av liknande typ

3.5. Skötselområde 5. Äldre granskog, utvecklingsmark

Skötselområdet består av en gammal (130 år) granskog i sluttningen ner mot Stora Ryvens södra strand. Inom området rinner en liten bäck från Lilla Ryven ut i Stora Ryven.

3.5.1. Kvalitetsmål

Målet för delområdet är att uppnå naturvärden som karakteriserar västlig taiga barrnaturskog (eventuellt kan företrädesvis området öster om bäckdalen bli aktuellt för naturvårdsbränning, som då planeras tillsammans med skötselområde 6A).

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som lövrik barrnaturskog
- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd

3.5.2. Åtgärder

- Åtgärder som ökar volymen död ved
- Ringbarkning av granar i grupper för att tillskapa gläntor för lövuppslag
- Om möjligt naturvårdsbränning tillsammans med del av skötselområde 6A

3.6. Skötselområde 6. Lövrika utvecklingsmarker

Skötselområdet består av ungskogar som till största delen inte är lövröjda. De nordliga delarna (6A) har god bonitet för gran, den södra (6B) är lämpligare för tall. 6B är mindre rikt på löv, innehåller uppslag av asp- och björksly som är starkt nerbetat. 6B kan avverkas för att sedan hägnas för lövuppslaget; alternativt kan delområdet få fortsätta att utvecklas fritt tills granarna når sådana dimensioner att de med fördel kan ringbarkas.

3.6.1. Kvalitetsmål

Målet för delområdena är att de ska uppnå naturvärden som karakteriserar västlig taiga barrnaturskog.

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som lövrik barrnaturskog

- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd

3.6.2. Åtgärder

- Ringbarkning av gran, särskilt i solbelysta lägen
- Vid behov ringbarkning av gråal och björk, särskilt i solbelysta lägen
- Om möjligt naturvårdsbränning tillsammans med del av skötselområde 5
- Eventuellt avverkning av 6B, följt av hägn om det bedöms nödvändigt

3.7. Skötselområde 7. Ungskogar, utvecklingsmarker

Skötselområdet består av två ytor som avverkats för 20 – 30 år sedan. 7A domineras av gran, medan 7B har 20 % lövinslag.

3.7.1. Kvalitetsmål

På kortare sikt är det lämpligt att gynna befintligt lövinslag och tillskapa lövrika bestånd med rikt innehåll av död ved, särskilt solbelyst död ved av både gran och löv. På längre sikt bör områdena växa in i värdekärnorna och upparbeta kvalitéer för lövrika barrnaturskogar (västlig taiga).

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som lövrik barrnaturskog
- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd
- En hög andel av den döende och döda veden är solbelyst och hysa en rik variation av vedlevande insekter
- Klibbtickeangripna och solexponerade högstubbar av gran och lövträd finns spridda och i stor mängd i området, med förutsättningar för en rik population av större flatbagge *Peltis grossa*
- Döende granar med angrepp av olika arter av vedlevande insekter finns i tillräcklig mängd för att hysa tretåig hackspett *Picoides tridactylus* året om inom reservatet, både som häckande och övervintrande

3.7.2. Åtgärder

- Ringbarkning av gran, särskilt i solbelysta lägen
- Vid behov ringbarkning av löv, särskilt i solbelysta lägen
- Eventuellt avverkning av homogena granbestånd, följt av hägn om det bedöms nödvändigt

3.8. Skötselområde 8. Lövfattiga ungskogar, utvecklingsmarker

Skötselområdet utgörs av ett parti med ungskogar i södra delen av reservatet. Ungskogarna är i huvudsak runt 25 år och fattiga på löv.

3.8.1. Kvalitetsmål

Målet för delområdena är att de ska uppnå naturvärden som karakteriserar västlig taiga barrnaturskog.

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som barrnaturskog
- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- Bestånden har ett rikt inslag av gamla grovbarkiga lövträd
- En hög andel av den döende och döda veden ska vara solbelyst och hysa en rik variation av vedlevande insekter
- Klibbtickeangripna och solexponerade högstubbar av gran och lövträd ska finnas spridda och i stor mängd i området, med förutsättningar för en rik population av större flatbagge *Peltis grossa*
- Döende granar med angrepp av olika arter av vedlevande insekter finns i tillräcklig mängd för att hysa tretåig hackspett *Picoides tridactylus* året om inom reservatet, både som häckande och övervintrande

3.8.2. Åtgärder

- Naturvårdesskapande åtgärder är företrädesvis naturvårdsbränning, tillsammans med mindre delar av skötselområde 1

3.9. Skötselområde 9. Tallungskogar, utvecklingsmarker

Skötselområdet består av täta tallungskogar på 15-25 år. Det lilla området i söder utgörs av en liten ås intill vägen med ett blandat bestånd av tall och contorta. Contortan bör snarast röjas bort; contortatallarna har ännu inte börjat bilda kottar. Enstaka lågor förekommer och kläckhål efter raggbock har konstaterats. Förhållandena för arten är dock för närvarande dåliga, med stark beskuggning och dålig tillförsel av död tallved.

3.9.1. Kvalitetsmål

Målet för delområdena är att de ska uppnå naturvärden som karakteriserar västlig taiga barrnaturskog.

För bestånden i området är målet att:

- Bestånden kan klassas in som tallnaturskog och innehåller inhemsk tall

- Bestånden har en naturskogsmässig andel död ved, varierande efter beståndstyp
- En hög andel av den döende och döda tallveden är högkvalitativ och starkt inkådad, samt solbelyst och med markkontakt, dvs utgör lämplig miljö för arter som raggbock *Tragosoma depsarius*
- Flera grovbarkiga stammar av gammal tall är solbelysta och lämpliga miljöer för arter som reliktbock

3.9.2. Åtgärder

- Røj bort contorta i det södra delområdet
- Katning och utglesning av unga tallar
- Tillför grov, död tallved i solbelysta lägen

3.10. Skötselområde 10. Friluftsliv



Bild 2. Reservatsområdet med planerat läge för besöksparkering, skiss med förslag till leddragning genom reservatet samt tre anslående utsiktspunkter markerade.

Järnskogsfjället är med sina 250 hektar ett relativt stort naturreservat. Med de varierande miljöer och flertal utsiktspunkter som finns i området är det en attraktiv miljö för den natur- eller vandringsintresserade.

3.10.1. Kvalitetsmål

För skötselområde friluftsliv är målet att:

- Området är tillgängligt för allmänheten att ta sig fram till med bil, förutom under tjällossningstid
- Området är tydligt gränsmarkerat
- Aktuell information finns vid entréer till området
- Vägvisning och information om reservatet finns tillgängligt
- Det finns plats att parkera 4-5 bilar
- En medelsvår vandringsled finns genom reservatet med hållpunkter och specifik information i representativa delar

3.10.2. Åtgärder

- Ställ iordning parkeringsplats med informationstavla på anvisad plats
- Sätt eventuellt upp information vid stiganslutning från Trångstad i väster
- Ordna vägvisning till reservatparkering och -information vid infart i hårnålskurvan
- Vägvisning till reservatet och reservatsbeslutet läggs in på Länsstyrelsens hemsida
- Detaljplanera och markera vandringsled med rastplatser och utsiktspunkter, samt återställ körskador i mjukare mark i den planerade leden (körskador finns bland annat öster om Lilla Ryven och väster om Stutögat)

4. Uppföljning

4.1. Uppföljning av skötselåtgärder

Reservatsskötaren ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och i vilka skötselområden, vem som utfört dem, tidsåtgång för genomförande samt när de genomförts.

I den årliga dokumentationen redovisas utförande och underhåll för följande delar:

- Skyltning, rastplatser, parkeringsplats och leder
- Åtgärder i skogsbestånd

4.2. Uppföljning av kvalitetsmål

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs varje år för:

- Skyltning, information och leder
- Rastplatser och parkeringsplats

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs var 6:e år för:

- Gränsmarkeringens status
- Förekomst av tretåig med flera hackspettar

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs var 12:e år för:

- Kvalitetskriterier för västlig taiga
- Andelen solbelyst död ved, stående och liggande
- Andel fuktig, grov död ved i skyddade lägen
- Andel grovbarkiga lövträd
- Förekomst av högstubbar med angrepp av större flatbagge
- Förekomst av vedtrappmossa och grön sköldmossa

5. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde
Markvård		
Igenläggning av dike	2009	4
Stödinplantering av sumpmossor	2010 – om nödvändigt	4
Avverkning av gran/contorta	2010	2C, 6B, 9
Ringbarkning/högbarkning av gran	2010 och vartannat år framåt	2A, 5, 6A, 6B, 7B
Ringbarkning av björk	2010 och vartannat år framåt	2A, 6A, delar i lämpliga bestånd
Katning av unga tallar	2010 och vart 12:e år framåt	9, 3 (om bränning dröjer eller uteblir)
Bygga hägn	Vid bedömt behov	2B, 2C, 7
Naturvårdsbränning	Enligt	Förslag: 3+del av 1; 6A+del av

	Länsstyrelsens bränningsplan	5; 8+del av 1; del av 2A+del av 1
Anläggningar för friluftslivet		
Informationstavla	2010	10
Anlägga parkeringsplats	2010	10
Dra och markera vandringsled med rastplatser	2010	10
Underhåll av skyltar och leder	2011, sedan årligen	10
Underhåll av rastplats, information och eventuellt torrdass	2011, sedan årligen	10
Uppföljning/inventering		
Anläggningar för besökare	Årligen	10
Inventering av tretåig med flera hackspettar	Vart 6:e år	Alla (metodik ej vald; inordnas i Länsstyrelsens miljöövervakningsprogram)
Arealer som uppfyller kvalitetskriterier för västlig taiga	Vart 12:e år	Alla till dess kriterierna bedöms uppfyllda
Andel solbelyst död ved, stående och liggande	Vart 12:e år	Alla
Andel fuktig grov död ved i skyddade lägen	Vart 12:e år	Alla
Lövandelar i utvecklingsmarker	Vart 12:e år	2, 3, 5, 6, 7, 8
Andel grovbarkiga lövträd	Vart 12:e år	Alla
Inventering av högstubbar med större flatbagge	Vart 12:e år	Alla (metodik ej vald)
Inventering av vedtrappmossa och grön sköldmossa	Vart 12:e år	Alla (metodik ej vald)

6. Genomförd dokumentation

Vid de översiktliga naturvårdsinventeringar som utfördes i Länsstyrelsens regi på 1970-talet omnämndes inte Skårsjöälvens dalgång eller skogarna intill (ÖNI). Vid det omdrev som följde i slutet av 80-talet uppmärksammades området; den del av Skårsjöälvens dalgång som ligger på Eda-sidan noterades för sina geologiska värden men klassades inte; den del som ligger på Årjängs kommun beskrevs ingående och bedömdes vara regionalt intressant för sina botaniska, zoologiska och geologiska intressen. Det senaste materialet bedömer området kring Skårsjöälven vara av regionalt intresse för sina zoologiska, botaniska och geologiska intressen i både Eda och Årjängs översiktliga kommunala naturvårdsinventeringar (ÖNI 2004). Det gäller främst dalgången nordväst om Järnskogsfjällets naturreservat, men omfattar också de västligaste och nordligaste stråken av reservatsområdet.

Naturvärdena i de skogliga bestånden i området kring Skårsjöälven (Järnskogsfjället, Gatefjället mm) uppmärksammades vid Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering som i huvudsak utfördes under andra halvan av 90-talet (NBI). Dessutom har inventeringar av klipplevande mossor påvisat flera värdefulla lodytepartier i området (Fransson 2003). Naturvärden i området har inventerats av Länsstyrelsen (2002- 2009) och skogen har dokumenterats på beståndsnivå under värderingsarbetet.

NBI, Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering. Skogens pärlor.

Fransson, Sven 2003. Bryophyte vegetation on cliffs and screes in Western Värmland, Sweden. Acta Phytogeographica suecica 86, p. 88. Uppsala.

Lundqvist, Jan 1958. Beskrivning till jordartskarta över Värmlands län. Sveriges geologiska Undersökning, Ser. Ca. Nr 38. Stockholm.

Länsstyrelsen 2007. Strategi för formellt skydd av skog i Värmlands län – naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. Länsstyrelsen i Värmlands län, rapport nr 2007:5.

Länsstyrelsen 2002- 2009. Inventering av naturvärden (Anita Andersson, Linda Stöberg).

Vegetationskartan för Värmlands län 2002. Metria.

ÖNI Eda kommun 1974. Översiktlig naturvårdsinventering i Värmland, Eda kommun. Länsstyrelsen i Värmlands län, rapport 1974.

ÖNI Årjängs kommun 1971. Översiktlig naturvårdsinventering i Värmland, Årjängs kommun. Länsstyrelsen i Värmlands län, rapport 1971.

ÖNI Eda kommun ca1987. Översiktlig naturvårdsinventering i Värmland, Eda kommun, långversion. Länsstyrelsen i Värmlands län, opublicerat inventeringsmaterial.

ÖNI Årjängs kommun ca1988. Översiktlig naturvårdsinventering i Värmland, Årjängs kommun., långversion. Länsstyrelsen i Värmlands län, opublicerat inventeringsmaterial.

ÖNI 2004. Digitalt material på Länsstyrelsen. Endast ytor, ingen text.



HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

VAR SKALL BESLUTET ÖVERKLAGAS	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos regeringen, Miljödepartementet .
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall inlämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.
TID FÖR ÖVERKLAGANDE	Skrivelsen måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet , annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.
HUR MAN UTFORMAR SITT ÖVERKLAGANDE M M	I skrivelsen skall Ni - tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras Ni bör också redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt. Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress samt telefonnummer där Ni kan nås dagtid.